

SIWE NIEUWSBRIEF

Nr. 52
september-oktober
2009

Nieuwsbrief van het STEUNPUNT voor
INDUSTRIEEL en WETENSCHAPPELIJK
ERFGOED vzw

ISSN 1379-0420

UNIEKE INGENIEURSKUNST BEDREIGD TE BRUGGE

‘De Scheepsdalebrug te Brugge, een unieke Vierendeel-draaibrug is bedreigd met slooping!’ SIWE sluit zich aan bij het protest van de VVIA Zie verder blz 29 en op www.vvia.be. (foto: D. Zenner)

Vrijdag 30 oktober 2009

SIWE – RONDETAfel:

INDUSTRIEEL EN WETENSCHAPPELIJK ERFGOED IN OOST-VLAANDEREN

(Sint-Niklaas, binnenkort meer gegevens op www.siwe.be)

Redactieadres: SIWE vzw - Stapelhuisstraat 15 – 3000 Leuven. Tel.: 016.584342
e-mail: info@siwe.be Website: www.siwe.be Verschijnt tweemaandelijks.
Verantwoordelijke uitgever: Patrick Viaene – Land van Waaslaan 156 – 9040 Gent.
Redactie: Patrick Viaene, m.m.v. Bruno De Corte, Robin Engels en Karel Haustraete
Eindredactie: het SIWE-team / Vormgeving: Alex Baerts / Druk: Theo Veugelen, Lubbeek
Afgiftekantoor: 3360 Bierbeek – erkenningsnr.: P209286 – PB nummer: BC1608

VOORWOORD

Wanneer u deze SIWE-Nieuwsbrief in de handen heeft, ligt de deugddoende zomervakantie alweer bijna achter ons en lonkt reeds het drukke erfgoednajaar. Deze SIWE-Nieuwsbrief brengt u het verslag van een aantal SIWE-activiteiten en kondigt een deel van het SIWE-najaarsprogramma aan, aangevuld met veel, heel veel nieuws over de sector industrieel en wetenschappelijk erfgoed.

Stuur ons gerust uw informatie door als vereniging, indien u activiteiten organiseert in deze IWE-sector of zaken onderneemt die een verwantschap hebben met dit werkveld. We nemen deze informatie zeer graag (en kosteloos) op binnen onze SIWE-informatiekanalen. De redactie stelt uw opmerkingen en aanvullingen dus ten eerste op prijs.

SIWE wenst u veel leesgenot.

Patrick VIAENE
voorzitter SIWE vzw

INHOUD

Voorwoord.....	2
Verslag van enkele voorbije activiteiten...	3
Komende activiteiten.....	4
Oproepen.....	7
Erfgoednieuwttjes uit de regio's.....	9
Vlaanderen, Brussel, Wallonië.....	9
Internationaal nieuws.....	37
Uitvindingen en uitvinders.....	47
Onder de leeslamp	50
Boekbesprekingen.....	56

VERSLAG VAN EEN AANTAL RECENTE SIWE-ACTIVITEITEN

Donderdag 25 Juni 2009

STUDIENAMIDDAG 'INDUSTRIEEL & WETENSCHAPPELIJK ERFGOED IN VLAAMS-BRABANT' TE ALSEMBERG

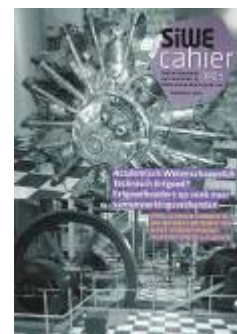

Drogen van handgeschept papier
Foto D.Z.

Onder een stralende zomerzon startte deze studienamiddag met een voortreffelijk rondleiding door de heer Xavier Winderickx, eigenaar-bewoner van de site en peetvader van de hergeboorte van de heden als museum ingerichte papier- en kartonfabriek Herisemmolen. Onze gastvrouw, mevrouw Myriam Winderickx-Joos zorgde voor een perfecte logistieke omkadering en een gezellig vergaderlokaal, waar zij als eerste het woord nam. Zij maakte meteen duidelijk hoe complex de valorisatie en de "fundraising" zijn om een oude industriële site als de Herisemmolen op een duurzame en erfgoedvriendelijke wijze te exploiteren.

Alle deelnemers waren sterk onder de indruk en meteen was de basis gelegd waarop de andere sprekers, met name Dirk Vansintjan (Ecopower), Rebecca Schoeters (Museumconsulente Provincie Vlaams-Brabant), Dominique Vanpée (SIWE), Bruno De Corte (SIWE) en tenslotte Véronique Van Nierop (Erfgoedplus) hun ervaringen en bevindingen presenteerden als actoren, die op de een of andere wijze actief zijn inzake het industrieel en wetenschappelijk erfgoed, in het bijzonder in de Provincie Vlaams-Brabant. Een gedetailleerd verslag van de studiedag wordt in het vooruitzicht gesteld in een volgend SIWE-Magazine

NIEUWE SIWE-PUBLICATIE "ACADEMISCH WETENSCHAPPELIJK TECHNISCH ERFGOED" (Cahier 3)

SIWE publiceerde een derde Cahier. Het brengt het gedetailleerd en geïllustreerd relaas van de studiedag en rondetafel "Academisch Wetenschappelijk Technisch Erfgoed? Erfgoedhouders op zoek naar samenwerkingsverbanden", die op 9 december 2009 plaats vond in het Thermotechnisch Instituut van de KULeuven. Dit SIWE-Cahier 3 kan u bestellen aan 5 € (+ 2 € portkosten). SIWE-leden betalen slechts 3 € (+ 2 € port).

De stortingen kunnen gebeuren op SIWE-rekeningnummer 001-3088106-90 van SIWE vzw, Stapelhuisstraat 15, 3000 Leuven. Vermeld onderaan "SIWE-Cahier 3", gevolgd door uw naam en adres.

KOMENDE SIWE-ACTIVITEITEN

**NINOVE Donderdag 24 september 2009 om 14 uur
EXCLUSIEF BEZOEK AAN BROUWERIJ SLAGHMUYLDER**

Foto uit www.witkap.be

SIWE neemt u op sleeptouw doorheen een historische brouwerij te Ninove. Brouwerij Slaghmuylder werd in het jaar 1860 opgericht in het centrum van Ninove door Emmanuel Slaghmuylder. De familiegeest van de Slaghmuylders waait overigens tot op heden door de huidige brouwerij. De brouwerij werd in 1922 aan de Denderhoutembaan 2, even buiten het centrum van de Denderstad, voltooid. De gronden waarop gebouwd werd behoorden voorheen toe aan de Abdij van Ninove. Nog steeds is in de brouwerij een unieke stoommachine aanwezig, een echt pronkstuk. De stoommachine diende voornamelijk voor het opwekken van elektriciteit en de aandrijving van de compressoren. Het betreft een monocylindrische Rider zonder condensatie met Corliss-Pirson verdeling van de Société Anonyme Du Thiriau, La Croyère. Ze dateert van 1910, werd tweedehands aangekocht in 1927 en is tot op heden operationeel als één van de laatste perfect onderhouden stoommachines in Vlaanderen. Er wordt nog steeds bier gebrouwen: Witkap in drie varianten.

Praktisch: Afspraak om 14 uur stipt aan de ingang van de brouwerij, Denderhoutembaan 2 te 9400 Ninove. Inschrijving is zeer wenselijk op info@siwe.be of telefonisch 016/58.43.42. Deelname SIWE-leden: gratis, anderen: 5€ (betaling ter plaatse). Zie ook www.witkap.be en www.slaghmuylder.be.

Oktober 2009 : NAJAARSCURSUS “KENNISMAKING met INDUSTRIËLE ARCHEOLOGIE EN INDUSTRIEEL ERFGOED”

In samenwerking met Vormingplus Vlaams Brabant organiseert SIWE een najaarscursus “Kennismaken met industriële archeologie en erfgoed”. De cursus omvat een algemeen inleidend verhaal en focust daarna op het Leuvense industriële verleden en erfgoed. Tenslotte trek je tijdens de laatste cursusdag naar enkele Leuvense sites voor industrieel erfgoed, waar je met een beetje fantasie de industriële revolutie weer tot leven ziet komen.

Wanneer ? Op dinsdag 20 en dinsdag 27 oktober van 19.30 uur tot 22.00 uur en op zaterdag 31/10 van 14.00 tot 17.00 uur.

Door wie ? Door Patrick Viaene, voorzitter van SIWE vzw; en Ir. Alex Baerts, ervaren erfgoeddeskundige, actief lid bij SIWE vzw.

Waar ? In het vergaderlokaal Molens Van Orshoven, Stapelhuisstraat 15, 3000 Leuven.

Prijs voor de hele cursus: 33 € (streefprijs) / 21 € (minimumprijs).

Hoe deelnemen? Vooraf inschrijven is noodzakelijk via telefoon 016/52.59.00 of online via www.vormingplusoostbrabant.be. (Vormingplus Oost-Brabant, Paul van Ostaijenlaan 22-24, 3001 Heverlee. Contactpersoon : Mevr. Maria Elena Campo Ortiz).

SIWE-RONDETAfel “INDUSTRIEEL EN WETENSCHAPPELIJK ERFGOED IN OOST-VLAANDEREN”

Op vrijdag 30 oktober 2009 vindt een Rondetafel plaats omtrent het industrieel en wetenschappelijk erfgoed in Oost-Vlaanderen. Deze SIWE-activiteit gaat door in Sint-Niklaas, een provinciestad met een rijk industrieel verleden en verscheidene actoren die het industrieel erfgoed pogen te herwaarderen en beter bekend te maken. De ambitie van deze activiteit is een algemeen beeld te geven over sterkten (en zwakten) van de sector in zowat de hele provincie. Alle praktische informatie over deze manifestatie vindt men op www.siwe.be

12 tot 22 november 2009 WEEK VAN DE SMAAK 2009 SIWE-tentoonstelling “DE ZON BLIKT OP MECHELEN”

Met de medewerking van ing. Léonard Debleeckere. De succesrijke tentoonstelling “Een blik op Marie Thumas te Leuven” van 2008 zal in een herwerkte versie, met nadruk de conservenfabriek Le Soleil, te bezoeken zijn in Mechelen, wellicht in de Stedelijke Openbare Bibliotheek. U verneemt binnenkort alle praktische informatie hierover via www.siwe.be en in een volgende SIWE-Nieuwsbrief.

Vrijdag 4 dec. (i.p.v. 27 nov) GENT : STUDIENAMIDDAG “ACADEMISCH WETENSCHAPPELIJK TECHNISCH ERFGOED”

De SIWE-Rondetafel “Academisch Wetenschappelijk Technisch Erfgoed”, gehouden in het Thermotechnisch Instituut van de KULeuven op 9 dec. 2008, krijgt een vervolg. In samenwerking met het Museum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen van de Universiteit Gent organiseert SIWE een tweede studienamiddag op vrijdag 4 december 2009 te Gent. Het programma, deze keer onder meer gericht op de inventarisatie van collecties academisch wetenschappelijk erfgoed, is heden in voorbereiding.

EINDEJAARSPUBLICATIE VAN SIWE OVER BELGISCH INGENIEURSERFGOED

SIWE beantwoordde in 2008 de VCM-projectoproep 10.000 € en werd laureaat. Nog dit jaar wordt een sensibiliserende publicatie omtrent ingenieurs-erfgoed gerealiseerd. De publicatie zal een steekproef geven van het nog bestaande industrieel en technisch erfgoed en verwijzen naar de beroepsgroep die mede aan de oorsprong stond van het verwezenlijken ervan, namelijk de (Belgische) ingenieurs. In vergelijking met architecten zijn de ingenieurs veel minder in het voetlicht getreden, ook in ons land. Zo blijkt reeds duidelijk uit het vooronderzoek.

Door de rol van de Belgische ingenieurs bij het tot stand komen van het industrieel erfgoed te beklemtonen, hoopt SIWE deze belangrijke beroepsgroep bewuster te maken van “hun” erfgoed. De publicatie heeft ook een didactisch doel naar jongeren toe. Men wil tegenwoordig jongeren aanzetten tot de keuze van meer technische beroepen. Een terechte wenk vanwege de overheid. SIWE wil echter aantonen dat een technisch proces vrijwel steeds ook een culturele dimensie inhoudt: industrie wordt cultuur. De publicatie zal zich in elk geval richten tot alle geïnteresseerden in het brede culturele veld. Wordt vervolgd.

OPROEPEN

SIWE ZOEKT NAAR KANDIDATEN EFFECTIEVE LEDEN

SIWE vzw is niet de enige vereniging die vaststelt dat de opkomst op de Algemene Vergaderingen aan de lage kant is (en dat er niet de verwachte doorstroming is in haar bestuur). Het is tegenwoordig moeilijk om geëngageerde jongeren aan te trekken, maar dat mag geen reden zijn om bij de pakken te blijven zitten !

SIWE vzw is dus op zoek naar personen die zich kandidaat willen stellen om deel te nemen aan haar Algemene Vergaderingen, met andere woorden om effectief lid te worden van SIWE. Er zijn twee Algemene Vergaderingen per jaar, één in het voorjaar (in principe in maart) en één in het najaar (in principe in november).

Op deze vergaderingen worden enerzijds het actieplan en de begroting van het komende jaar (tijdens de najaarvergadering), en anderzijds het jaarverslag en financieel verslag van het voorbije jaar (tijdens de voorjaarvergadering) voorgesteld.

Dit zijn cruciale bijeenkomsten waarbij de inbreng van de effectieve leden van groot belang is. Men dient wel SIWE-lid te zijn om als effectief lid voorgedragen te kunnen worden door de Raad van Bestuur, maar dat kan voor niemand een hindernis vormen. Effectieve leden zijn doorgaans personen die in het verleden een bijzondere interesse vertoond hebben voor de werking van de vereniging en haar werkveld (industriële en wetenschappelijk erfgoed).

Geïnteresseerd ? Neem dan meteen contact op met het SIWE-secretariaat op 016/584342, e-mail: info@siwe.be of SIWE-voorzitter Patrick Viaene persoonlijk op 0474/258586 (email: paiviaene@hotmail.com)

OPROEP TOT GETUIGENISSEN OMTRENT VAKANTIEKOLONIES AAN DE BELGISCHE KUST

In verband met een op til staande publicatie, tentoonstelling en website doet het AMSAB een oproep tot getuigenissen omtrent vakantiekolonies aan de Belgische kust (1886-1980). Bracht u in uw jeugd uw vakantie door in een vakantiekolonie en wil u meewerken aan dit project? Neem dan contact op met: martine.vermandere@amsab.be. Zie voor meer informatie ook de website www.vakantiekolonies.be.

S.O.S. SANATORIUM TOMBEEK !

Foto uit www.redhetsanatorium.be

De problemen omtrent het behoud van dit belangrijk modernistisch monument van de zorgverstrekking in Vlaanderen (dit jaar het thema van OMD) blijven aanhouden. In het Sanatorium Joseph Lemaire te Tombeek (Waversesteenweg, Overijse) werden destijds vooral TBC-patiënten verzorgd. De gebouwen werden ontworpen in de dertiger jaren van de 20ste eeuw door Jules en Maxime Brunfaut. Deze realisatie kan probleemloos de vergelijking doorstaan met eminente soortgelijke realisaties in het buitenland zoals

het Sanatorium te Paimio (Finland) ontworpen door Alvar Aalto of het Sanatorium. De Zonnestraal in Nederland, ontworpen door de architecten Bijvoet & Duiker.

Sedert de sluiting van het Sanatorium Joseph Lemaire en vooral sedert de klassering in 1993 takelde het complex zienderogen af. Het onttaarde in een moderne ruïne. Tal van pogingen om tot een bevredigende oplossing te komen leidden tot op heden niet naar een concrete oplossing. Lees meer over dit problematisch maar buitengewoon en miskend monument op :

<http://www.redhetsanatorium.be/nl/index.php>.

Stuur een brief of bericht ter ondersteuning van degenen die met de reddingsactie van dit monument doorgaan : info@redhetsanatorium.be.

WELKE VERENIGING WIL COLLECTIE TREINMODELLEN TENTOONSTELLEN ?

Een verzamelaar van treinmodellen, vooral Märklin (stoom-)locomotieven, stelt zijn collectie ter beschikking van elke organisatie die enkele honderden exemplaren wil tentoonstellen. Gezien de emotionele (en financiële) waarde moeten de contacten (op vraag van betrokkene) langs SIWE gebeuren. Geïnteresseerden kunnen een mail sturen naar info@siwe.be met vermelding: "bericht voor K.Haustraete".

ERFGOEDNIEUWS UIT DE REGIO'S

BELGIË NATIONAAL RAPPORT INDUSTRIEEL ERFGOED

Naar aanleiding van de verschillende TICCIH-conferenties werd door SIWE (Vlaanderen) en PIWB (Wallonië) het "Nationaal Rapport België 2006-2009" opgesteld. TICCIH-conferenties zijn internationale congressen, om de drie jaar georganiseerd door een ander gastland dat lid is van TICCIH, voluit "The International Committee for the Conservation of Industrial Heritage". België is lid sedert 1984 en organiseerde in 1990 de 7de TICCIH-conferentie. De 14de aflevering vindt plaats in september 2009 te Freiberg Duitsland (zie rubriek "Internationaal Nieuws" p. 37 van onze vorige nieuwsbrief nr.51). Het gedeelte Vlaanderen van dit Nationaal Rapport kon u al lezen in het lentenummer van SIWE-Magazine. Op het gedeelte Brussel en Wallonië, dit maal samengesteld door Guido Vanderhulst en Jean-Louis Delaet, gaan wij verder in bij een volgende SIWE-Nieuwsbrief.

VLAANDEREN & BRUSSEL ALGEMEEN

GEERT BOURGEOIS – NIEUWE VLAAMS MINISTER BEVOEGD VOOR ONROEREND ERFGOED

Op 24 juli heeft de Vlaamse Regering beslist om de bevoegdheid Onroerend Erfgoed van minister Philippe Muyters (N-VA) over te dragen naar zijn partijgenoot Geert Bourgeois. Als vice-minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand komt voor Geert Bourgeois de post Onroerend Erfgoed erbij in zijn portefeuille. Deze verschuiving zorgt voor belangrijke veranderingen. Zo worden de beleidsdomeinen Onroerend Erfgoed en Ruimtelijke Ordening van elkaar losgekoppeld en zullen de domeinen Toerisme en Onroerend Erfgoed hechter met elkaar verbonden worden. SIWE wenst de Minister veel succes en hoopt op een goede samenwerking met de erfgoedgemeenschap. (bron: VCM)

JOKE SCHAUVLIEGHE – NIEUWE VLAAMSE MINISTER BEVOEGD VOOR CULTUUR

Joke Schauvliege (°Evergem Oost-Vlaanderen) CD&V heeft de eed afgelegd in het Vlaams Parlement op 13/07/2009 als Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur. Haar kabinet ligt in de Koolstraat 35 te Brussel en haar website is www.jokeschauvliege.be. SIWE wenst haar geluk met deze aanstelling en hoopt op een goede samenwerking.

EEN WEBSITE OVER VLAAMSE EN BRUSSELSE MONUMENTEN

Vrijwilligers zetten reeds 5000 foto's en documenten in verband met monumenten in Vlaanderen en Brussel op de (digitale) kaart, namelijk op de website www.erf-goed.be. Deze website werd gelanceerd in mei 2006 en is een voorbeeld van een "groeibestand". Alle liefhebbers en medewerkers van erfgoedverenigingen kunnen een bijdrage leveren. (Vrij naar VCM-Nieuwsbrief juni 2009).

VLAANDEREN TELT 10.000 BESCHERMDE MONUMENTEN EN LANDSCHAPPEN

Vlaanderen telt heden 10.000 beschermde monumenten en landschappen. Dit is zeker het vermelden waard, want de 10.000ste bescherming betreft een industrieel monument, met name de Diamantslijperij Lieckens te Nijlen.

"GETIJDEN", NIEUWSBRIEF VAN WATERERFGOED VLAANDEREN

"Getijden" is de naam van de nieuwe digitale nieuwsbrief van WEV (Watererfgoed Vlaanderen). Op 23 juni 2009 werd de tweede aflevering van de nieuwsbrief verspreid.

Contact: secr@watererfgoed.be / website: www.watererfgoed.be.

TWEE VLAAMSE VERENIGINGEN VOOR VAREND ERFGOED IN DE KIJKER: VVBHV en TOLERANT

-1. VLAAMSE VERENIGING tot BEHOUD van HISTORISCHE VAARTUIGEN (VVBHV)

De VVBHV vzw werd opgericht in 2002. Doelstellingen zijn onder meer het samenbrengen van individuele eigenaars van historische vaartuigen en het creëren van ligplaatsen in een historisch kader. Bovendien wordt kennis in verband met restauratie en onderhoud doorgegeven. Ook worden oude vaaren scheepstechnieken aangeleerd. De leden van VVBHV wonen met hun schepen tal van bijeenkomsten en evenementen rond maritiem erfgoed bij. Ook op Open Monumentendag kunnen tal van historische schepen van VVBHV-leden worden bezocht.

De VVBHV staat in contact met VIOE (Vlaams Instituut voor Onroerend Erfgoed) die de inventarisatie en voordrachten tot bescherming in het Vlaams decreet tot bescherming van het Varend Erfgoed uitvoert.

De VVBHV vindt dat de historische schepen van de leden een verrijking zijn voor het cultureel erfgoed en tevens het landschap verfraaien en promoten. Daarom promoot VVBHV de creatie van museale havens op verschillende plaatsen in Vlaanderen. De VVBHV zet zich in voor alle soorten vaartuigen, zowel beroeps- als pleziervaartuigen.

Actuele informatie vindt men op www.historisch-vaartuig.be. Het VVBHV-secretariaat is per post bereikbaar : Lakenmakersstraat 41, 2800 Mechelen of via e-mail : info@historisch-vaartuig.be.

-2. TOLERANT vzw

De vzw TOLERANT is een vereniging van vrijwilligers, opgericht in 1999. Toen werd een eerste Vlaams schip aangekocht, "D'n Bruinen". Dit schip, een zogenaamde "mosselhengst", gebouwd in 1902, werd grondig gerestaureerd op de oude CNR-werf in Rupelmonde. Het is één van de laatste vijf overgebleven schepen van dat type. Met het schip kan opnieuw gevaren worden. Leden van TOLERANT kunnen meevaren naar allerhande evenementen op ééndaagse of meerdaagse tochten. Na "D'n Bruinen" werd een ander mosselschip gekocht ("Pegasus") en kreeg TOLERANT het peterschap over de mosselhengst "Jan Korneel". De vereniging bezit ook nog twee oude overzetbootjes. De algemene doelstellingen van vzw TOLERANT zijn :

- behoud van authentieke Vlaamse schepen en haveninstallaties;
- renovatie van schepen en ze in de vaart brengen;
- behoud van kennis en uitbouw van een documentatiecentrum;
- vaartochten organiseren om de belangstelling voor de nautische geschiedenis met deze klassieke schepen aan te moedigen.

Contact: Brugstraat 16, 2960 Sint-Job-in-'t Goor. Tel.: 03/637.50.50. Website: www.tolerant.be / E-mail: info@tolerant.be.

KENT U DE "VRIENDEN VAN DE VLAAMSE VEREN" ?

De Vrienden van de Vlaamse Veren zijn een werkgroep van de Koninklijke Vereniging voor Natuur- en Stedenschoon. Ook veren behoren tot ons erfgoed, ook al mag het ingezette varend materiaal zelf soms van redelijk recente aard zijn. Meer info www.kvns.be/vvveren, contact: vvveren@hotmail.com.

TRANSFORMATORCABINES IN BEELD

An Devroe, een journaliste gespecialiseerd in onder meer industrieel erfgoed, bracht voor haar eindwerk fotografie aan de Academie van Anderlecht een reeks recente 'portretten' van elektriciteitskasten en -huisjes en liet deze beelden afdrukken als postkaarten. De originele reeks foto's kreeg de naam 'Transformaties' omdat in deze cabines midden- in laagspanning wordt omgezet, geschikt voor huishoudelijk verbruik. Deze reeks van 10 kunstige postkaarten die een onbemand aspect van ons industrieel erfgoed in beeld brengen, kan besteld worden bij de maker, An Devroe (Kerkhove 1, 1547 Bever – andevroe@skynet.be / Tel.: 054/33.32.45) door storting van 9 € op haar rek.nr. 778-5548274-26.

PROVINCIE ANTWERPEN

ANTWERPEN : DOKWERKERS VECHTEN VOOR HET BEHOUD VAN HUN "KOT"

In Antwerpen, maar naar verluidt ook in andere Vlaamse havens zoals Gent, Zeebrugge en Oostende, wil men het "Kot" afschaffen, de plaats waar sinds jaar en dag havenarbeiders worden geronseld. Havenbazen willen dit systeem in deze tijden van verminderd aantal tijdelijke jobs voor dagloners (wat de meeste dokwerkers zijn) vervangen door een meer gesofisticeerd elektronisch aanwervingssysteem. Dit is - zachtjes uitgedrukt - zeer tegen de zin van de meeste dokwerkers. Het "Kot" in Antwerpen bevindt zich op het Eilandje, in de Cadixstraat en staat al zeventig jaar symbool voor de open geest en de grote solidariteit tussen dokwerkers. Het is de plek waar de haven echt "leeft". Het is waar, dat bepaalde goede jobs niet tot in het "Kot" geraken, maar aan "vrienden" verkocht worden in naburige cafés, geven een paar oudere dokwerkers toe. Maar het traditionele systeem werkt doorgaans zeer vlot en is beter dan elk alternatief. (*Vrij naar De Morgen, 5 juni 2009*).

ANTWERPEN : MARITIEM ERFGOED, EEN LEZERSBRIEF

Regelmatig ontvangt de SIWE-redactie interessante lezersbrieven, zoals deze brief van Jan Van Grimbergen (vangrimbergenjan@skynet.be), deelnemer aan het SIWE & WEV-Studiedag Watererfgoed. De auteur is architect, gegradueerde in de Monumentenzorg, hij is Erelid van de K.C. voor Monumenten en Landschappen en Technisch adjunct-directeur van Woonhaven Antwerpen, afdeling Projecten. Met onze beste dank aan de auteur.

Maritiem erfgoed

Wanneer we spreken over maritiem erfgoed binnen het kader van de haven van Antwerpen, kunnen we de vraag stellen hoe ruim dit begrip dient te worden geïnterpreteerd. Eindigt dit met de aanwezigheid van voorbijvarende schepen voor de rede van Antwerpen, zoals geponeerd door sommige eminente sprekers naar aanleiding van de studiedag ?

Ik ben ervan overtuigd dat de werkelijkheid deze simplistische visie ruim overstijgt: de schepen moeten ook kunnen aanleggen, versast, behandeld en hersteld worden, anders is het geen haven. Niet alleen kaaimuren, dokken, sluizen, bruggen, kranen, machinerieën, spoorwegemplacementen, stapelplaatsen en loodsen komen in aanmerking om onderzocht te worden op hun erfgoedwaarde. Ook de gebouwen, gelegen buiten het havengebied met specifieke havengerelateerde bestemming, zoals opvang van zeelieden,

verdienen onze aandacht. Ik denk hierbij aan logementhuizen, stichtingen en kerken. Ook de Schippersbeurs, die recent haar functie verloor, is een belangrijke getuige in het verhaal van de binnenvaart van onze haven.

Wat betreft de typische Zeemanskerken denk ik onmiddellijk aan vier Scandinavische vestigingen, waarvan de meest in het oog springende de Noorse Kerk is, gelegen aan de Italiëlei, destijds op het einde van een der vlieten, waar zich ondertussen de Tunnelplaats situeert. Dit markant gebouw, opgetrokken in een mengeling van Scandinavische neogotiek en modernisme, met als functie de Noorse zeelieden op te kunnen vangen en bij te staan, is de éérste en oudste Noorse Zeemanskerk ter wereld en dreigt haar functie te verliezen. De Noorse staat overwoog een paar jaar geleden de subsidiëring van de werking stop te zetten, hetgeen gelukkig voorlopig nog niet is geschied. Daar dit gebouw ten onrechte nog niet werd beschermd, dreigt het dan wegens zijn appetijtelijke ligging ten prooi te vallen aan projectontwikkeling. De Deense Zeemanskerk vond hier recent een onderkomen, nadat de eigen vestiging in de Violierstraat werd verlaten. Het gebouw aldaar werd grondig verbouwd en is in maritiem opzicht als verloren te beschouwen.

De Zweedse Zeemanskerk werd eveneens opgegeven en vond op haar beurt asiel bij de Finse Zeemanskerk. Deze is eveneens gesitueerd op de Italiëlei, onmiddellijk tegenover de Noorse kerk en is gevestigd in een stijlvol gebouw met binnenin een zeer mooie, moderne, sobere, zeer beleefbare en schitterende kerkrimte.

Beide locaties van de Zweedse kerk bestaan echter nog, behielden hun karakter en zijn zeker waard om behouden te blijven. De oudste kerk is gelegen op de Italiëlei, ze kende nadien verschillende bestemmingen maar de verbouwingen zijn minimaal en de imposante binnenruimte van de kerk is behouden en is ronduit monumentaal. De recent verlaten locatie, gelegen langs de Noorderlaan, ter hoogte van het Churchilldok te midden de haven, werd ontworpen in een zeer mooie, sobere Scandinavische architectuur. Deze voormalige kerk verdient beslist bijzondere aandacht.

Voor de opvang van de zeelieden werd in de jaren 1950 het Zeemanshuis opgericht door de stad Antwerpen. Dit markante gebouw werd -typisch voor de stedenbouwkundige visie in die tijd- zeer bewust alleenstaand ingeplant, weg van de rooilijn, om zo meer ruimte en allure te geven. Om die reden is het gebouw, een type waarvan wij er in Antwerpen slechts één hebben, ook het respecteren waard. Ik verwijs ook naar de U reeds overgemaakte studie van DOCOMOMO. De stad Antwerpen maakt hier een kapitale vergissing, ingegeven door zuiver kortzicht winstbejag. Het gebouw is niet alleen goed onderhouden, het is perfect aangepast aan zijn oorspronkelijke functie, welke tot op heden werd behouden.

Jan Van Grimbergen, 28 mei 2009.

ANTWERPEN : HET MAS OPENT LATER DAN GEPLAND

Het MAS of Museum aan de Stroom in Antwerpen gaat vier maanden later open dan gepland, dus ten vroegste in april 2011. Problemen bij de plaatsing van de (zeer hoge) gebogen glaspartijen, naar verluidt een wereldpremière, leverden een fikse vertraging op. Op een bouwperiode van 36 maanden is een paar maanden uitstel uiteraard niet dramatisch maar de inrichting van het museum en de afwerking wordt hierdoor op zijn beurt uitgesteld. Het MAS maakt zich sterk dat in de loop van 2010 reeds "voorproefjes" van het MAS zullen kunnen bezocht worden. We houden u hiervan op de hoogte.

ANTWERPEN : GRETA DEVOS GEHULDIGD

Op 5 juni 2009 werd Prof. Greta Devos gehuldigd in de Universiteit Antwerpen. Zij was gedurende vele jaren - samen met A. Thijs - de drijvende kracht achter het "Centrum voor Bedrijfsgechiedenis", opgestart binnen UFSIA (Universitaire Faculteiten Sint-Ignatius te Antwerpen). Ze maakte ook naam als eminente havenhistorica.

Er verscheen naar aanleiding van de huldiging een bundel "In behouden haven. Reflecties over maritieme regio's", met onder meer een bijdrage van Eric Van Hooydonk, getiteld "Geschiedenis en erfgoed als instrumenten van een toekomstgericht stads(haven)beleid". De bundel is verkrijgbaar in de UA, voor informatie: mail naar hilde.greefs@ua.ac.be

ANTWERPEN : TENTOONSTELLING 125 JAAR STUIVENBERG (pro memorie)

Stalen long 1955
Uit Geschiedenis der geneeskunde juni '09
Foto Ben Van Oeveren

Van 25 april tot 25 oktober 2009 loopt in een fraaie historische zaal van het beken-de Antwerpse Stuivenberg ziekenhuis een tentoonstelling "125 jaar Stuivenbergziekenhuis".

Toegang (Lange Beeldekensstraat 267, 2060 Antwerpen) op donderdag en vrijdag van 10 tot 16 uur en op zaterdag en zondag van 12 tot 16 uur.

Er is een gelegenheidspublicatie in voorbereiding.

Informatie: Mevr. Edith Forceville (tel. 03/217.75.27). Zie ook:

<http://www.zna.be/125jaarstuivenberg>.

ANTWERPEN: WATERKANT'09 (pro memorie)

Foto www.waterkantwerpen.be

Voor de vierde maal vindt in Antwerpen (tijdens het weekend van 25, 26 en 27 september 2009) "WaterkAnt" ofte "WaterkAntwerpen" plaats. Beleef "scheepse" gezelligheid op het Eilandje en de oude dokken en bezoek er klassieke schepen en contacteer de voortrekkers van nautische behoudsverenigingen. Wees erbij tijdens de feestelijke invaart, roeiregatta's, de infomarkt watergebonden ergoed en veel randanimaties.

Organisatie: WaterkAnt vzw, Dhr. Pit de Jonge, tel. 03/232.37.19,

info@shiptoshore.be.

Meer info op:

<http://www.waterkantwerpen.be> .

ANTWERPEN : COLLOQUIUM FORTENGORDELS NU !

Op 25 en 26 september heeft in het Auditorium van het Provinciehuis (Koningin Elisabethlei 22, 2018 Antwerpen) een uniek colloquium plaats omtrent de binnenste forten (= Brialmontforten) en de buitenste forten (= de "Pantserforten") rond Antwerpen.

Inschrijven kan via het formulier op website: www.provant.be/vrije_tijd/cultuur/

ANTWERPEN: EIGENAAR HET POMPHUIS TEGEN DE LANGE WAPPERBRUG

Gunther Dieltjens, restaurantuitbater van Het Pomphuis, een met zeer veel zorg gerestaureerd pomphuis naast een (verdwenen) Antwerps droogdok is opgelucht nadat hij gelijk kreeg van de auditeur van de Raad Van State. Deze adviseert noch min noch meer om het uitvoeringsplan voor de Oosterweelverbinding (de brug) te schrappen ! Daarnaast hebben de laatste wendingen, met het gunstig onthaal van het voorstel voor een tunnelverbinding, wellicht nog meer roet in het eten gegooid van de Lange Wapperplannen. In vorige Nieuwsbrieven schreven we al dat verschillende unieke plaatsen in de historische haven onherstelbaar verminkt zouden worden door de aanleg van deze nieuwe brug. SIWE steunt daarom de uitbaters van Het Pomphuis !

ANTWERPEN: HEEMDAG VAN HEEMKUNDE VLAANDEREN OP 3 OKTOBER 2009

Onder het thema "Van dorp tot stad, de relatie tussen stads- en plattelandsmentaliteit" gaat op zaterdag 3 oktober 2009 in het Provinciehuis, Koningin Elisabethlei 22, 2018 Antwerpen de jaarlijkse "Heemdag" door van Heemkunde-Vlaanderen vzw.

Het volledig programma vindt men op www.heemkunde-vlaanderen.be.

Inschrijven kan tot 21 september via volgend mailadres:

info@heemkunde-vlaanderen.be . Telefonische informatie : 015/20.51.74

Huis De zalm, Zoutwerf 5, 2800 Mechelen.

BOOM: SITE FRATEUR OFFICIEEL OPENGESTELD

Op zaterdag 30 mei 2009 werd de site van de voormalige steenbakkerij Frateur (Noeveren 196, 2830 Boom) officieel opengesteld door Vlaams minister Dirk Van Mechelen. Deze belangrijke industrieel archeologische site werd oorspronkelijk gearmeerd door EMABB vzw maar de site werd, na het overlijden van de voormalige meester-steenbakker Frateur, aangekocht door Peter Swenden, de

initiatiefnemer van vzw 't Geleeg. Dit maakt dus dat heden zowel 't Geleeg (site Frateur) als EMABB (omgeving site Lauwers) actief zijn in het gebied "Noeveren" (de parel van de oude baksteennijverheid in de Rupelstreek, gelegen op twee kilometer ten westen van Boom-centrum). De site Frateur zelf omvat een ringoven, een klampoven, talrijke droogloodsen voor bakstenen en dakpannen, een grote machinehal met onder meer een unieke kleimengmachine en een indrukwekkende kollergang, kortom een volledige steenbakkerij. Deze site kan men bezoeken onder leiding van een der gidsen van 't Geleeg. Contact: telefoon 03/844.49.74 of GSM 0472/80.91.37, E-mail: geleeg@skynet.be , website: www.geleeg.be.

EDEGEM 150 JAAR FORTENGORDEL ANTWERPEN

In aansluiting met de tentoonstelling in het huis Hellemans (nog tot 26 augustus) richt de Cultuurdienst Edegem nocturnes in over "Het soldatenleven in Fort 5" op 14 november en 11 december 2009.

Informatie en reservatie: cultuur@edegem.be .

MECHELEN: “4de INTERNATIONAAL CONGRES SPOORWEGHISTORIEK” WORDT VOORBEREID

De officiële naam van dit belangrijk congres luidt “4th International Railway History Conference”. Het zal plaatsvinden in Erfgoed- en Cultuurcentrum LAMOT te Mechelen van 27 tot 29 mei 2010. De organisatie berust bij “The International Railway History Association, NMBS, Stad Mechelen en LAMOT. Hoofdt thema : “Railways, users and the city. Cities, users and their railways. Past, Present and Future”. Heden loopt (tot 15 oktober) de periode van de “Call for papers”. Voorstellen voor voordrachten moeten gestuurd worden naar trein@mechelen.be. Een post-conference publicatie is voorzien. Meer informatie op: <http://www.aihc-irha-aihf.com/images/Mechelen.pdf>.

RIJKEVORSEL: PLANNEN VOOR VOORMALIGE “STEENFABRIEK HET SAS”

Naast de “Stenen Bergmolen” is er een nieuw industrieel monument bijgekomen in Sint-Jozef-Rijkevorsel, namelijk de “Steenfabriek Het Sas”, gesticht in 1906. De fabriek Wienerberger / Sas, zoals ze de jongste jaren heette, werd definitief gesloten en de laatste ringoven werd buiten werking gesteld. Er blijven dan nog 5 steenbakkerijen over in de hele regio met een totale tewerkstelling van 150 man. Er bestaan plannen om een museum te openen, intussen werden door een werknemer duizenden foto-opnamen van de steenbakkerij genomen. Samen met de buurgemeente Brecht, die een diesellocomotiefje heeft laten restaureren (lijn Dendermonde – Puurs) kan een beeld gegeven worden van de voorbije industriële activiteit. De ‘North’s Portland Cement and Brickworks’ (gesticht in 1889) leverde onder het merk Condor voor de 1ste W.O. 50 % van de Europese cementproductie.

(K.H., vrij naar een bijdrage van Jan Hertoghs “Er was eens een fabriek (2)” in Humo, nr. 3591).

STABROEK: CONSERVENFABRIEK PICOLO WERD GESCHIEDENIS

De Conservenfabriek PICOLO hoorde bij Stabroek zoals een kerktoeren in een dorpskern. Met de teloorgang van het dit kleinschalig industrieel familiebedrijf ging ook de typische collegialiteit en samenhang, die er gedurende vele decennia heerste, teloor. In 2004 werd “PICOLO Conserven – Van de Poel & Co” overgenomen door het Belgische La Corbeille en einde 2008 werd het bedrijf opgeslokt door de Franse groep Bonduelle. Een slecht voorteken werd tijdens het voorjaar van 2009 bewaarheid : de sluiting kwam zeer hard aan zowel bij de werknemers als in het dorp en de omgeving. Wat er verder met de gebouwen en de inboedel zal gebeuren is nog niet duidelijk.

(K.H., vrij naar de bijdrage “Er was eens een fabriek” in Humo, nr. 3590).

PROVINCIE LIMBURG

BERINGEN: EEN PROJECT VAN VLAAMS MIJNMUSEUM OMTRENT BADKASTJES

Op 28 oktober 2009 is het 20 jaar geleden dat de mijn van Beringen gesloten werd. Naar aanleiding van deze verjaardag is een project in voorbereiding omtrent badkastjesverhalen. Het is inderdaad in de buurt van de badkasten en de badzaal dat allerlei legendarische verhalen en anekdotes werden uitgewisseld onder mijnwerkers. Het Vlaams Mijnmuseum is op zoek naar deze getuigenissen. Contacteer als je informatie hebt vlaamsmijnmuseum@skynet.be of bel naar 011/45.30.25. Wordt vervolgd.

ERFGOEDCEL MIJNERGOED PLANT REIZENDE EXPO OVER BOTERHAMDOZEN

Vanaf november 2009 laat de Erfgoedcel Mijnergoed u kennis maken met anekdotes over de boterhamdoos. Een reizende expositie en publicatie “Wat zit er tussen uwe boterham?” wil herinneringen ophalen en levendig houden omtrent het dagelijks leven in en om de mijnen. Contact : Erfgoedcel Mijnergoed, E. Coppélaan 91, 3600 Genk, www.erfgoedcelmijnergoed.be, telefoon : 089/81.14.12.

GENK EN DE MIJNSTREEK: EIGENZINNIGE GELEIDE TOERS

Met de Mijnstreektoers, een project van vzw Het Vervolg i.s.m. de Erfgoedcel Mijnergoed kan je het erfgoed van de mijnstreek echt leren kennen. Het aanbod werd sterk uitgebreid. Per minibus verken je de streek tijdens een korte (4 uur) of lange toer (6 uur), waarna je de culinaire toer op kan in een club-, eet- of cultuurhuis. In deze multiculturele regio zijn er in dit opzicht ontelbare mogelijkheden. Reservations : telefoon 089/86.58.86 of stuur een mail naar reservations@hetvervolg.org.

HASSELT TOONT “MAGNIFIEKE HASSELTSE KERAMIEK”

Van 20 september 2009 tot 3 januari 2010 loopt in het Nationaal Jenevermuseum, Witte Nonnenstraat 19 te 3500 Hasselt de tentoonstelling “Magnifique – Hasseltse keramiek spreekt”. De organisatie ligt in de handen van de Hasseltse vereniging “Verzamelaars Unie Hasselts

Keramik" (VUHK vzw). De expositie focust vooral op het publicitair materiaal in keramiek voor jenever en andere geestrijke dranken. Alle praktische informatie op www.jenevermuseum.be (tel.: 011/23.98.60).

LARA MENNES BEKROOND VOOR PROJECT OVER LIMBURGSE MIJNEN

De belangrijkste prijs voor beeldende kunst in België (Prijs voor Jonge Belgische Schilderkunst) ging dit jaar naar een documentair project van de jonge Antwerpse kunstenares Lara Mennes. Met foto's en archiefmateriaal brengt zij het verhaal in beeld van de woonwijken rond de Limburgse steenkoolmijnen. In drie zalen van het Brussels Paleis voor Schone Kunsten (BOZAR) wordt deze zomer het resultaat van het project geëxposeerd.

Tussen de foto's van de mijncités hangen tekstpanelen met fragmenten uit de plannen van de architecten, die aan de mijnwerkers een aangename en gezonde woonomgeving met tal van sociale voorzieningen wilden bezorgen. Het resultaat loont echt de moeite. De tentoonstelling loopt nog tot 13 september in BOZAR, Ravensteinstraat 23, 1000 Brussel, van dinsdag tot zondag 10 tot 18 uur. Zie ook www.bozar.be.

PROVINCIE OOST-VLAANDEREN

ALGEMEEN:

AL MEER DAN 100.000 OBJECTEN OP MOVE-WEBSITE

De musea van "Move" (Musea Oost-Vlaanderen in evolutie), een initiatief van de Provincie Oost-Vlaanderen leverden in 2008 een bijzondere inspanning, waardoor heden meer dan 100.000 voorwerpen uit hun collectie raadpleegbaar zijn op internet. Bezoek hiervoor www.museuminzicht.be en ontdek de rijkdom van de Oost-Vlaamse musea.

VIJF NIEUWE MOLENROUTES DOORHEEN OOST-VLAANDEREN

Levende Oost-Vlaamse Molens vzw (www.vlaamsemolens.com, info@levendevlaamsemolens.be) publiceerde niet lang geleden vijf nieuwe molenroutes. De korte en heldere teksten zijn zeer informatief en zijn van de hand van molendeskundige Alain Goublomme. Wij overlopen deze prachtig geïllustreerde routefolders (elk voorzien van een kaart):

Molenroute 1 : "In de Zwalmvallei";

Molenroute 2 : "In het Meetjesland, flirten tussen Oost- en West-Vlaanderen";

Molenr. 3 & 4 : "Vanaf de oevers van de Schelde. Een rondje Vlaamse Ardennen";

Molenroute 5 : "In het Meetjesland, tussen oude en nieuwe windmolens".

De routes werden uitgewerkt in het kader van een "PDPO-project" (2007-09) dat de optimalisering en de toeristisch-recreatieve herwaardering ten doel heeft van een aantal Oost-Vlaamse molens. De brochures zijn verkrijgbaar aan 2 € per route in het Provinciaal Molenmuseum MOLA te Wachtebeke en bij de uitgever.

BALEGEM LANDBOUWSTOKERIJ VAN DAMME voortaan BESCHERMD MONUMENT

De Stokerij Van Damme is een begrip in Oost-Vlaanderen. De Balegemse stokerij is de enige landbouw-jeneverstokerij in de Benelux die het graan voor haar geestrijke drank zelf teelt. De jenever wordt er nog steeds volgens de oorspronkelijke ambachtelijke methodes uit 1862 gestookt. De 'Balegemse jenever' geniet dan ook geografische naambescherming.

Foto landbouwstokerij uit www.vilt.be

"Kleinschalige en vooral ambachtelijke bedrijven kunnen om technische en financiële redenen niet of nauwelijks beantwoorden aan de hedendaagse kwaliteitseisen van de consument en zijn dus op korte termijn met uitsterven bedreigd", zegt gedeputeerde Jozef Dauwe over de recente erkenning als beschermd monument. "Dat je alleen via een bescherming als monument aan die pletwals kan ontsnappen, stemt tot nadenken".

De productie van jenever is de centrale activiteit van de boerderij, die het echtpaar Ludo en Dominique Lampaert runnen. Daarnaast hebben ze nog 150 vlesrunderen en ruim 50 hectare landbouwgrond. Stoken is een typische winteractiviteit die van december tot april gebeurt. "Een ideale aanvulling met de andere activiteiten van onze boerderij, want tijdens de zomer gaat onze aandacht uiteraard naar het oogsten van het graan", aldus Ludo Lampaert.

"De laatste zondag van augustus zetten wij traditioneel onze deuren open voor de jaarlijkse Stokerijfeesten", aldus Ludo. "Dan kan je hier terecht voor onder meer oude lokale ambachten, rundveeshows, paardentrekwedstrijden..."

bron Het Laatste Nieuws/Eigen berichtgeving.

GENT: Tentoonstelling “DEFTIG VERMAAK, IJDEL VERTIER”

“*Deftig vermaak, ijdel vertier: burger en ontspanning in Gent rond de belle époque*” is de titel van een boeiende tentoonstelling in het Provinciaal Cultuurcentrum Caermersklooster. Ze werd gerealiseerd door het *Liberaal Archief* vzw in opdracht van de Provincie Oost-Vlaanderen.

De inhoud van de expositie focust op de uiteenlopende ontspanningsvormen van de Gentse middenklasse en burgerij van 1850 tot 1914 : de dierentuin in de Muinkmeersen en het Wintercircus (beide attracties gelegen vlakbij het voormalige Zuidstation), de vele theaters (van Franse opera tot Vlaams volks-toneel), de vliegtuigshow in de Voorhaven, de roeiwedstrijden in Terdonk en de paardenrennen op Gent-Westveld. Kortom: de sociale gelaagdheid kwam in het ontspanningswereld en het uitgaansleven even goed tot uiting als in het onderscheid tussen volksbuurten (in het noorden van het centrum) als in de residentiële zuidelijke woonbuurten. De tentoonstelling is inhoudelijk niet vernieuwend noch volledig (weinig over bijvoorbeeld de vroege jaren van de cinema) maar boeit door de rijkdom van de getoonde documenten, de fraaie opstelling, de fotografische verbanden tussen vroeger en vandaag. Een aanrader !

Praktisch : Adres Provinciaal Cultuurcentrum : Vrouwenbroersstraat 6 te Gent. De expositie loopt tot 13 september 2009 en is gratis toegankelijk van dinsdag tot zondag van 10 tot 17 uur.

GENT: OUDE MAALDERIJ GOETHALS WORDT VERBOUWD TOT MUSEUM

In de Meerseniersstraat (een smal straatje tussen de Vrijdagmarkt en de Leie) werden zeer recentelijk de voormalige “Molens Goethals” herbestemd tot kantoor, loft, winkel en als museum. De facelift van Architectenbureau Expeau is met zorg voor de rijke historiek en erfgoed van het (beschermde) complex gebeurd. Een uitgebreid verslag van ons bezoek is voorzien in de volgende SIWE-Nieuwsbrief.

GENT: MIAT-TENTOONSTELLING OVER GEPORSELEINDE KAARTEN (pro memorie)

Van 14 juni tot 18 oktober loopt in het Gentse MIAT een tentoonstelling over “geporseleinde kaarten”. Deze waren de luxueuze, geïllustreerde visitekaartjes van talloze handelszaken en bedrijven. Met hun glad oppervlak zagen deze kaarten eruit als porselein. Ze vormen een belangrijke bron voor de studie van het industrieel verleden. In het MIAT worden originele porseleinkaarten uit

diverse verzamelingen op een thematische manier gepresenteerd. Op de fotografische uitvergrotingen komen de vele details goed tot hun recht. Een publicatie was op het ogenblik van ons bezoek (in juni) nog in voorbereiding.

Wij kijken verder ook uit naar de overzichtstentoonstelling “De technische wereld van een kunstenaar”, handelend over het werk van de bekende Gentse drukker, etser en lithograaf Armand HEINZ. Deze tentoonstelling zal plaatsvinden van 21 november 2009 tot 25 april 2010.

Ook nieuw in het MIAT is een folder “Documentatiecentrum kinderarbeid in West-Europa 1750-1950”. Het fonds is ontstaan naar aanleidingen van verschillende (reizende) tentoonstellingen over historische kinderarbeid in het MIAT (vanaf 1978). De documentatie (boeken, documenten, iconografie) is raadpleegbaar na afspraak. Contactpersoon is Mevr. Brigitte DE MEYER (09/269.42.15 / museum.miat@gent.be).

MELDERT (AALST): VEERTIGSTE EDITIE VAN DE PIKKELING

Op 11 en 12 juli 2009 ging voor de 40ste maal de “Pikkeling” door op de Affligemkouter te Meldert (deelgemeente van Aalst). Deze wordt gewoontegetrouw georganiseerd door de VVV De Faluintjestreek. Op zo’n pikkeling vinden onder meer demonstraties plaats met oud landbouwalaam en worden gerestaureerde landbouwmachines getoond.

Zie ook: www.faluintjes-pikkeling.be

OUDENAARDE: NEE AAN DE PARKING IN DE GEVAERTWIJK !

Onwaarschijnlijk maar waar: de unieke Gevaertwijk nabij het station van Oudenaarde, een zeldzaam en intact behouden geheel van patronale woningbouw in eclectische stijl en opgericht door de familie Gevaert, Oudenaardse textielondernemers, is met sloping bedreigd ! Meteen reageren: kruip in de pen en stuur uw brief naar het Stadsbestuur van Oudenaarde, Tussenmuren 17, 9700 Oudenaarde.

Gevaertwijk Oudenaarde
Foto Dominique Zenner

oudenaarde (en omgeving) : bezoeken aan historische brouwerijen

In het kader van het "Jaar van het Bier" lopen tal van manifestaties in Vlaanderen. Voor de regio Oudenaarde (Vlaamse Ardennen) zijn onder meer extra bezoeken voorzien aan brouwerijen. Onze selectie :

Brouwerij Liefmans (www.liefmans.be , Aalststraat 20, 9700 Oudenaarde) is te bezoeken elke laatste zaterdag van de maand van mei t/m november.

Tijdig reserveren via 03/860.94.36 of brouwerijbezoek@liefmans.be is nodig.

Brouwerij De Ryck (www.brouwerijderick.be , Kerkstraat 24, 9550 Herzele) is te bezoeken op Open Monumentendag op 13 september 2009.

Brouwerij Van Den Bossche (www.paterlieven.be , Sint-Lievensplein 54, 9550 Sint-Lievens-Esse) is te bezoeken op Open Monumentendag op 13 september 2009.

Oude Brouwerij Zonnegem (www.oudebrouwerijzonnegem.be , Steenbergstraat 17, 9520 Zonnegem) is te bezoeken op Open Monumentendag op 13 september 2009.

Voor (veel) meer informatie, surf naar www.jaarvanhetbier.be en/of vraag de folder "Jaar van het Bier. Leven in de Brouwerij".

Sint-Gillis-Waas : bezoek de Roomanmolen

Aan de Pastorijwegel in Sint-Pauwels, een deelgemeente van Sint-Gillis-Waas staat de indrukwekkende Roomanmolen, een zeldzame stellingmolen. Bij dit soort windmolens worden de wiken van op een aangebouwde "stelling" (molenomgang) "gekruid" (gericht naar de wind). Deze olie- en graanmolen uit 1847, waaraan later een stoomgraanmaalterij werd aangebouwd illustreert de bewogen geschiedenis van het monument. De stoommachine werd in de Tweede Wereldoorlog verkocht als schroot.

Bezoek : elke eerste en laatste zondag van de maanden april tot oktober, van 14 tot 18 uur. Voor een bezoek met gids, contacteer Marc Vereecken (03/776.92.68 of GSM 0476/69.56.22) of stuur een mail naar cultuur.toerisme@sint-gillis-waas.be.

Foto Donald Vandenbulcke uit www.molenechos.org

PROVINCIE VLAAMS-BRABANT

ALGEMEEN :

ONTDEK HET BRABANTS BROUWERIJERFGOED MET DE BROCHURE "FIER OP BIER, LEVEN IN DE BROUWERIJ, BROUWERIJEN IN VLAAMS-BRABANT"

Deze nieuwe brochure is uitmuntend. Alle brouwerijen van de regio passeren de revue met een korte historische nota, veel praktische informatie en nuttige tips voor gecombineerde bezoeken in de omgeving van de brouwerijen.

Uitgever is Toerisme Vlaams-Brabant, Provincieplein 1, 3010 Leuven.

Tel.: 016/26.76.20 / toerisme@vlaamsbrabant.be.

Zie ook : www.toerisme.vlaamsbrabant.be en www.levenindebrouwerij.be

GRIMBERGEN: HANDEN UIT DE MOUWEN IN HET MOT !

Foto www.mot.be
Leren een bakoven bouwen

Het Museum voor Oudere Technieken (MOT) pakt uit met een veelzijdig educatief project, getiteld "Handen uit de mouwen! Een dag gedreven door water, wind en spieren". Een fraaie brochure beklemtoont de actieve instelling die van de jonge en minder jonge bezoekers wordt gevraagd.

De bezoekers komen in contact met diverse domeinen van de oude, maar nog steeds gebruikte technieken: houtbewerking, bakken van brood in een houtoven (in de Liermolen), wassen

en schrobben (met de tentoonstelling "Sterke vrouwen, zware was", smeden en andere vormen van metaalbewerking (met o.m. de tentoonstelling "De smid, baas van ijzer en vuur"). Deze laatste expositie van het MOT schetst een beeld van het leven en werk van de dorpsmid, een beroep dat vandaag bijna volledig verdwenen is. Het MOT combineert op vanzelfsprekende wijze educatie en ontspanning.

Praktisch: Hoofdadres van het Museum voor Oudere Technieken: Guldendal 20, 1850 Grimbergen. Open elke weekday van 9 tot 17 uur, in het weekend van 14 tot 18 uur. Daarnaast zijn de Liermolen en de Tommenmolen te bezoeken. Ze zijn open elk weekend van 14 tot 18 uur. Voor meer informatie en aanvraag van geleide bezoeken, bel 02/270.81.11, mail naar info@mot.be, of surf naar www.mot.be.

LEUVEN: SYMPOSIUM “LEVEN IN DE BROUWERIJ !”

Op zaterdag 21 november 2009 (10.30 tot 17.00 uur) organiseren de Sectie Historiek van de Koninklijke Vlaamse Chemische Vereniging (KVCV) en de Chemie Historische Groep van de Koninklijke Nederlandse Chemische Vereniging (KNCV) in samenwerking met de Nederlandse Procestechnologen (NPT) en de K.U.Leuven een symposium “Leven in de Brouwerij !”.

Bierbrouwen is één van de oudste biotechnologische processen en werd doorheen de tijd geleidelijk aan geoptimaliseerd. Het symposium focust op enkele markante aspecten van het bierbrouwen. De manifestatie, waarop een tiental eminente deskundigen uit Vlaanderen en Nederland het woord nemen, richt zich niet alleen naar professionelen maar naar alle geïnteresseerden.

Plaats van het symposium: KULeuven, Departement Gezondheidszorg en Technologie, Auditorium 005, Campus Gasthuisberg, Herestraat 49, 3000 Leuven.

Kostprijs deelname incl. koffie, lunch, syllabus en receptie: 30 € (20 € voor leden NPT, KVCV, KNCV). Aanmelden uiterlijk tot 10 nov. 2009 door storting op rekeningnummer. 735-0206149-12 van KVCV Sectie Historiek, Celestijnenlaan 200F, 3001 Heverlee. Meldt u ook aan bij Eric Van Schoonenberghe (eric.vanschoonenberghe@skynet.be).

SCHEPDAAL (DILBEEK) : OFFICIËLE HEROPENING VAN DE “TRAMSITE SCHEPDAAL” OP 29 AUGUSTUS 2009

Foto uit www.tramsiteschepdaal.be

De Tramsite Schepdaal (Ninoofsesteenweg 955 te 1703 Dilbeek) opende echter reeds zijn deuren voor het publiek op 1 juli 2009.

Even situeren : in 1996 gaf De Lijn deze bijzondere site aan Erfgoed Vlaanderen in bescherming. De tramremise bood vanaf het eind van de 19de eeuw een onderkomen aan het rollend materieel van de buurttramlijn Brussel-Schepdaal-Ninove. In 1962 werd de stelplaats opengesteld als “Museum van de Buurtspoorwegen”, beheerd door vzw Vereniging voor het Trammuseum

(VETRAMU), tot in 1999 de site (onder meer door gebrek aan middelen en problemen met de gebouwen) gesloten werd. Een drama ! Intussen werd de gehele site (in 1993) beschermd als monument.

In 2008 werd de koepelvereniging META (MobiliteitsErfgoed Tram en Autobus vzw) opgericht, die vandaag instaat voor de collectievorming, inventarisatie en behoud van de collectie en de sites omtrent tram- en autobuserfgoed in Vlaanderen. Erfgoed Vlaanderen voerde de noodzakelijke herstellingswerken uit aan de daken van de loodsen. Andere werken, onder meer de heraanleg van tramsporen op (en misschien tot buiten) het terrein zullen volgen. Deze werken zullen uiteraard de attractiviteit van de site aanzienlijk verhogen, want het groot publiek komt pas af als het erfgoed “beweegt”...

Op de tramsite word ik als individuele bezoeker verwelkomd door Dhr. Heller, “trekpaard” van het initiatief en bestuurder van META. Ik doe een rondleiding met een audiogids. De commentaar is degelijk en “to the point”. De toer start aan het voormalig stationsgebouw, loopt langs loods 1 (gebouwd voor locomotieven en voorzien als toekomstige horeca-ruimte), een smidse, lampenhuis, watertoren, kolenkade, hout- en zoutmagazijn (wordt ingericht als tentoonstellingsruimte over tractie) en een goederenmagazijn. Zo bereikt men de loodsen 2 en 3 voor reizigers-aanhangrijtuigen (met onder meer het Koninklijk Rijtuig voor Leopold II, gebouwd in 1900). Heel bijzonder is, naast de net genoemde “Berline Royale”, een stoomtramlocomotief uit 1920, een goederenwagon en een gemengd teakhouten reizigersrijtuig met reisgoedafdeling uit de periode van de Eerste Wereldoorlog en zeker ook de allereerste elektrische tram van België (een motorrijtuig uit 1894). Misschien is dit wel de oudst bewaarde elektrische tram van Europa, een onbetwist topstuk dus. Daarnaast kan men in de loodsen tal van andere rijtuigen bewonderen, die representatief zijn voor het hele Vlaamse buurtspoorwegennet.

Meer informatie vindt men in de publicaties van de erfgoedwinkel van de tramsite. Daar kunnen een aantal oudere publicaties aangekocht worden, die nog steeds erg waardevol zijn. We noemen er slechts twee van: “*Schepdaal, zijn tramlijn, zijn depot en zijn museum*” (Vetramu – Tram Magazine nr. 55 - 58) 1990. Verder het basiswerk: “*Instappen a.u.b.! Honderd jaar Buurtspoorwegen in België*”. Antwerpen – Amsterdam (Uitgeverij De Nederlandsche Boekhandel) 1985.

Praktisch: Adres: Ninoofsesteenweg 955, 1703 Dilbeek.

Openingsuren van de Tramsite Schepdaal in 2009: van juli tot eind oktober elke woensdag, vrijdag en zondag van 13.30 uur tot 17.30 uur.

Meer informatie op www.tramsiteschepdaal.be – www.erfgoed-vlaanderen.be.
<http://www.trammuseum.net/> Telefoon van het museum: 02/569.16.14.

Tip: lees ook de boeiend bijdrage: “Tramsite Schepdaal. Een halte in de tijd”. In Erfwoord (tijdschrift van Erfgoed Vlaanderen), mei-juni-juli 2009, p. 4 tot 7.

TERVUREN: NIEUWBOUW VERMINKT AFRIKAMUSEUM

“Neen aan de vermindering van het Museum voor Midden-Afrika en zijn tuinen”. Zo begint een petitie van enkele Tervurenaars en anderen gericht tegen de geplande nieuwbouw bij het Afrikamuseum. Architect Stéphane Beel ontwierp in opdracht van de Regie der Gebouwen een nieuw onthaalpaviljoen tussen het Koloniënpaleis en het huidige museum. Tegen de bouwplannen, die volgend jaar zouden starten, loopt een petitie, die door meer en meer mensen ondertekend wordt. Ze hekelen de ziellose en banale nieuwbouw die de symmetrie van het unieke ensemble van bestaande gebouwen op flagrante manier schendt en het uitzicht verpest. De ondertekenaars vinden de nieuwbouw overbodig, gezien er zeven gebouwen op het terrein staan, waarvan enkele on(der)benut zijn. Bovendien vinden zij een ondergrondse parkeergarages een slechte optie. (Bron: Brussel Deze Week 11 juni 2009).

ROTSELAAR Molenfeesten

De machines van de oude maalderij zijn hersteld. Te bezichtigen op zaterdag 22 en zondag 23 augustus van 14 tot 17u.

Molenvanrotselaar@telenet.be
www.ecopower.be

(K.H.)

Watermolen Rotselaar Foto Dirk VANSINTJAN

WIJGMAAL : REMYSITE IN ONTWIKKELING

Over het voormalig bedrijf Remy hield SIWE ongeveer tien jaar geleden een tentoonstelling in de Molens Van Orshoven. Sindsdien is het aanzicht van de voormalige site van de rijstzetmeel- en stijfselafabrieken Remy sterk geëvolueerd. De industriële activiteiten werden geconcentreerd in het noordelijk deel, terwijl de door Remy verkochte gebouwen tussen het kanaal en het station werden gerenoveerd (zoals de tot kantoren herbestemde betonnen Remytoren) of er kwamen nieuwe kantoorgebouwen. U leest hierover meer in MOZAIK - Stadsvernieuwing Leuven, jg. 6, nr. 2, juni 2009, p. 13.

PROVINCIE WEST-VLAANDEREN

Algemeen: “WENKENDE WIEKEN IN WEST-VLAANDEREN 2009”

Naar jaarlijkse gewoonte gaf de Provincie West-Vlaanderen ook in 2009 een mooie brochure uit met bezoekinformatie over meer dan 60 wind-, water- en rosmolens. De informatie vindt men ook op de provinciale molenwebsite www.west-vlaanderen.be/molens. Hoogtepunt van het “molenseizoen” is de West-Vlaamse Molendag op zondag 11 oktober (deelnemerslijst, zie: www.wwmolens.be).

Contactgegevens : Provincie West-Vlaanderen, Dhr. K. Van Belleghem, Abdijbekerstraat 9, 8200 Sint-Andries. Tel.: 050/40.71.74 / GSM 0499/56.59.04 e-mail: klaas.van_belleghem@west-vlaanderen.be.

BLANKENBERGE: HET BELLE EPOQUE CENTRUM, EEN UNIEK BEZOEKERSCENTRUM

In de oude kern van Blankenberge (Elisabethstraat 22-26) werden drie historische villawoningen gerestaureerd en omgevormd tot Belle Epoque Centrum. De woningen werden in 1894 opgericht door de Antwerpse aannemer en architect H. Van Gastel. De restauratie gebeurde, na een grondige studie van de gebouwen door Jos Vandenbreeden van het St.-Lukasarchief, door TOP Office (Luc Deleu) en ir. Dirk Jaspaert. De ingrijpende verbouwing poogde zoveel mogelijk van de oude interieurs (in slechte staat verkerend voor de uitvoering van de werken) te integreren. Vooral de nieuwe achterbouw met trappenhuis en lift heeft een afwijkende en zeer opvallende vormgeving.

In het Belle Epoquecentrum maak je kennis met de glorie van de belle époque periode (1870-1914), waarin de Europese burgerij een redelijke welvaart kende. Blankenberge ontpopte zich toen tot een belangrijke badstad en werd als mondaine, toeristische plaats uitgerust met een Casino, een Pier, grote luxe hotels en ontelbare riante villa's. De opstelling in het Belle Epoque Centrum, startend op de tweede verdieping en eindigend in de kelder, bestaat uit foto's, affiches, kledingstukken, filmmateriaal en uit interactieve displays. Het geeft de bezoekers een motivatie om het erfgoed van de badstad zelf verder te ontdekken.

Praktisch: Het Belle Epoque Centrum, Elisabethstraat 24 te 8370 Blankenberge ligt op wandelafstand van het station. Toegang: 1/09 tot 30/06 van 14 tot 17 u. Van 1/07 tot 31/08 van 14 tot 18 uur. Tel.: 050/42.87.41. Website: www.belle.epoque.blankenberge.be E-mail: belle.epoque@blankenberge.be

BRUGGE: RED DE SCHEEPSDALEBRUG ! NEEN AAN DE SLOOP VAN DEZE UNIEKE VIERENDEELBRUG !

We waren slecht ingelicht toen we in de vorige Nieuwsbrief (nr. 51, p. 29) ge-waagden van de bescherming van de Scheepsdalebrug te Brugge. Bepaalde ambtenaren van VIOE zijn de bescherming wel genegen, maar het risico op sloop blijft intussen wel zeer reëel. Of de verleende sloopvergunning nog kon herzien worden, zal afhangen van de publieke ruchtbaarheid....

SIWE sluit zich aan bij VVIA en andere erfgoedverenigingen en zegt volmondig NEEN aan de sloop van de Scheepsdalebrug in Brugge !

Ter verduidelijking: deze typologisch unieke brug is gelegen even noordelijk van het stadscentrum en is een unieke geklonken brugconstructie, gebouwd kort na WO I (ter vervanging van een vernielde brug). De brug zou "in slechte staat verkeren, verouderd zijn en te smal zijn", typische anachronistische argumenten, gebruikt door projectontwikkelaars in de jaren vijftig zestig om straten en pleinen in Brussel en veel Vlaamse steden te verbreden.

Maar er is meer. Wellicht betreft het hier de enige nog operationele Vierendeel-draaibrug in de wereld ! De Belgische ingenieur Arthur Vierendeel (1852-1940) vernieuwde vorige eeuw de principes van de metaalconstructie door diagonaal-liggers te ontwerpen met een nieuw rekenmodel. Vierendeel is zeker even belangrijk als buitenlandse ingenieurs zoals Gustave Eiffel, maar had de pech Belg te zijn! Hij blijft voor velen (blijkbaar helaas ook voor de diensten ruimtelijke ordening en monumentenzorg van Brugge, zelfs voor de Vlaamse bouwmeester) een grote onbekende. SIWE zal de rol van ingenieur Vierendeel belichten in de reeds aangekondigde najaarspublicatie over Belgische ingenieurserfgoed (zie SIWE-Activiteiten).

Ook de meer dan 100 jaar oude Visartbrug in Zeebrugge (een deelgemeente van Brugge) is bedreigd. Historische bruggen vormen blijkbaar in Vlaanderen nog al te vaak een sta in de weg en worden onvoldoende onderkend als monumenten van industriële en technologische ontwikkeling. Uiteraard spelen deze oude bruggen ook een belangrijke rol in de streekgeschiedenis en hebben ze, naast een technische, ook een esthetische waarde.

Stuur dus alvast (en onverwijld) uw protestbrief tegen de sloop van de Scheepsdalebrug te Brugge naar: W&Z Waterwegen en Zeekanaal NV, Oostdijk 110, 2830 Willebroek. U kan uw schrijven ook richten naar het Brugse stadsbestuur: Stad Brugge, Burg 12, 8000 te Brugge.

KEMMEL (HEUVELLAND) KAN PRAT GAAN OP EEN RIJK LANDBOUWMUSEUM

Het landbouwmuseum in Kemmel herbergt een rijke verzameling landbouw-werktuigen uit diverse periodes. Een eerste deel van het museum handelt over handenarbeid en toont vooral klein alaam. Een tweede deel toont grote machines: dorsmachines, pikbinders, pikdorsers, stropersen, tractoren...

Praktisch: Adres: Reningelststraat 11, 8950 Kemmel. Telefoon: 057/45.04.55. E-mail: vvvheuvelland@skynet.be / Info op website: <http://www.heuvelland.be>

OOSTENDE: EXPO "VISSERS, KAPERS & KOPLIEDEN"

Van 20 juni tot 4 oktober 2009 loopt in de Venetiaanse Gaanderijen een merkwaardige tentoonstelling over de geschiedenis van de Oostendse Haven. De expositie "Vissers, kapers & kooplieden" focust vooral op de bloeiperiode van de Oostende haven in de 17de, 18de eeuw. De expositie gaat ook in op het militaire belang van Oostende als havenstad, op de kaapvaart en de smokkel-praktijken. Op het eind van de 19de eeuw was de economische rol van Oosten-de als haven grotendeels uitgeteld, maar de haven bleef belangrijk omwille van het passagiersverkeer tussen Oostende en Dover.

Praktisch: Venetiaanse Galerijen, Hoek Zeedijk / Parijsstraat te 8400 Oostende (omgeving Thermenhotel), toegankelijk dagelijks 14–18 uur, op donderdag tot 20 uur. Op zondag 10-12 u en 14-18 uur.

Zie ook : <http://cultuur.oostende.be>.

Surf ook eens naar websites van nabijgelegen maritieme musea : www.muzeem.nl (Zeeuws Martiem Museum te Vlissingen), www.museeportuaire.com (Havenmuseum Duinkerken <Dunkerque>), <http://www.doverdc.co.uk/museum.aspx> / museumenquiries@dover.gov.uk (Dover Museum).

OOSTENDE: DE MERCATOR GEEFT ZIJN ARCHIEF PRIJS

De "MERCATOR", het voormalige opleidingsschip van de Belgische koopvaar-dijvloot, was in de vaart van 1932 tot 1960, waarna het een museumfunctie kreeg met een vaste aanlegplaats te Oostende. Zijn naam is verbonden met onder meer de overbrenging van het stoffelijk overschot van pater Damiaan naar België op 3 mei 1936. Tijdens de recente restauratiewerken kwam een belangrijk en vergeten deel van het archief van de Mercator van achter een dubbele wand, een zogenaamde "side pocket", te voorschijn. De circa 4 meter archiefstukken bestrijken de jaren 1928-1961, in het bijzonder de jaren 1928-1952. Het archief omvat dossiers betreffende de bouw, oplevering en onder-houd van het schip, huishoudelijke reglementen, technische verslagen inzake

de 41 'kruisvaarten' van de Mercator, stukken over bevoorrading, bemanning, opleiding van de cadetten, meteorologische waarnemingen en medische informatie. Intussen werden deze archieven overgemaakt aan het Rijksarchief Brugge. Ze werden daar verenigd met de circa 8 meter eerder op het Rijksarchief Beveren neergelegde en ongeordende bescheiden van de Mercator. Men beloofde nu snel werk te maken van de beschrijving van al de archiefstukken.

POPERINGE: STUDIEDAG "AAN DE SLAG MET HET DIVERSE PLATTELANDSERFGOED"

Zo luidt de naam van een studiedag, die op 3 september 2009 gehouden wordt in het Nationaal HOPMUSEUM te Poperinge. De organisatie geschiedt door het Centrum voor Agrarische Geschiedenis, de Erfgoedcel C07, het Hopmuseum en de Stad Poperinge. Alle info op www.cagnet.be.

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

ALGEMEEN

VERZET TEGEN AFBRAAK KACHELFABRIEK GODIN GROEIT...

Milieu- en erfgoedorganisaties (BRAL, Inter-Environnement, Brusselfabriek, Pétitions-Patrimoine e.a.) blijven in het verweer gaan tegen de bouwaanvraag van de Waalse Mesdagh-groep die op de plaats van de 19de eeuwse Godin-kachelfabriek een futuristische shopping-mall wil bouwen.

SIWE-PLEIDOOI VOOR HET INTEGRAAL BEHOUD VAN GODIN-BRUSSEL

SIWE vzw verzet zich tegen het vastgoedproject dat de site Godin rechtstreeks bedreigt. Daar zijn verscheidene argumenten voor :

- **Ten eerste : de beschermde familistère en de bedrijfsgebouwen ernaast vormen één geheel.**

Met de geplande "shopping-mall" verdwijnen de oude bedrijfsgebouwen van Godin, die essentieel zijn om de samenhang te kunnen begrijpen. Een belangrijk element van de site, het woongebouw (de "familistère", een unicum in België) werd reeds in 1988 beschermd en dit gebouw was onlosmakelijk verbonden met de andere relictten van het Brussels filiaal van de Franse kachelfabriek.

- **Ten tweede : de bestaande gebouwen bieden veel herbestemmingsmogelijkheden.**

De kachelfabriek en de bestaande aanpalende hallen hebben heel wat nieuwe functionele mogelijkheden. Weinige gebouwen staan leeg en er is nu al geruime tijd sprake van hergebruik. Een dergelijke hergebruikpolitiek moet geïntensiveerd worden.

- **Ten derde : de gehele site heeft een unieke erfgoedwaarde op allerhande gebieden.**

De site Godin heeft, naast de architectuurwaarde en de industrieel archeologische waarde, uiteraard een buitengewone sociale en historische waarde. Godin was een beroemd ondernemer-filantroop-hervormer, een cruciale persoonlijkheid in de industriële en sociale geschiedenis van Europa. Zijn fabriek, de naastliggende familistère en de sociale bijhorende voorzieningen in de omgeving te Guise (Frankrijk, Département de l'Aisne) worden reeds lang gekoesterd als uitzonderlijke monumenten van de sociale geschiedenis in Europa en ze worden bezocht door een groeiend aantal toeristen vanuit de hele wereld.

- **Ten vierde: de vorm van de geplande nieuwbouw is totaal vreemd aan de omgeving.**

De Godinsite ligt langsheen het historische Kanaal van Willebroek, recht tegenover het mooie park en het (beschermde) Koninklijke kasteeldomein van Laken. De aanwezigheid van een koninklijk domein en de sociale relictten van Godin, bijna symbolisch gescheiden door het kanaal, vormen een unieke twee-eenheid. De vorm van de geplande nieuwbouw is buiten elke verhouding en totaal vreemd aan de context, een blunder van formaat.

- **Ten vijfde: het geplande project zal veel hinder veroorzaken voor de omgeving.**

Het project, zoals heden gepland, zal negatieve gevolgen hebben, zoals het te verwachten sterk bijkomend autoverkeer en de navenante parkeerdruk. Waarom zou de co-projectontwikkelaar "Equilis" hier anders een speciale grootschalige parking willen realiseren van 1760 parkeerplaatsen ?

BRUSSEL: METRO ART MEMORY

Tot 26 september 2009 kan men in hartje Brussel (Koloniënstraat 62, Metrostation Park / Centraal Station) de expositie "Metro Art Memory" bezoeken. Toegang is gratis. Bezoekuren: woensdag tot zaterdag 15 tot 19 uur. Naar aanleiding van de expositie verscheen een publicatie "Metro, verleden – heden – toekomst". (Zie rubriek "Boekbespreking" in deze Nieuwsbrief).

WALLONIË

Alfabetisch gerangschikt per gemeente

ALGEMEEN Erfgoedroute omtrent steenkool en metallurgie

De Franse Gemeenschap (www.cfwb.be) gaf onlangs een nieuwe vouwfolder uit "La route du Métal et du Charbon". Deze nodigt uit tot een bezoek aan diverse belangrijke industriële sites en bezoekerscentra, waaronder:

- "Musées du Fourneau Saint-Michel" te Nassogne (www.fourneausaintmichel.be),
- "Maison de la Métallurgie et de l'Industrie Liégeoise" te Luik (www.mmil.be),
- "Blegny-Mine" te Blegny (www.blegnymine.be),
- "La Fonderie" te Brussel (www.lafonderie.be),
- "Le Bois du Cazier" te Marcinelle (www.leboisducazier.be),
- "Musée de la Mine, du Gazomètre et de la Clouterie" te Fontaine-l'Evêque (www.fontaine-leveque.be),
- "Ecomusée du Bois-du-Luc" (www.ecomusee-regional-du-centre.be),
- "Musée de la Mine Robert. Pourbaix" en het "MAC's" te Hornu (www.mac-s.be).

Zo'n algemene folder met praktische informatie versterkt het netwerk van de verspreide initiatieven doorheen het Waalse gewest.

Foto A.B.
Smederij met valhamer uit Maison de la Métallurgie et de l'Industrie Liégeoise" te Luik

ANDENNE: BEZOEK HET KERAMIEK MUSEUM

Het "Keramiek Museum" (Musée de la Céramique) te Andenne (Prov. Namur) vertelt over de productie van aardewerk in de Maaslandse regio vanaf de middeleeuwen tot in de 20ste eeuw. De "derle" was een hoogwaardige klei, die in Andenne eeuwenlang geëxploiteerd werd. De verwerking ervan tot pijpen, kruiken, schotels en sierobjecten zorgde voor welvaart in de regio.

Het museum belicht de rol van de ondernemer Joseph Wouters, een brugfiguur tussen het ancien régime en de industriële periode.

Het museum is gelegen in het centrum van Andenne in de rue Charles Lapierre 29. Open van dinsdag tot vrijdag van 9 tot 12 uur en van 13 tot 16.30 uur. Weekends : 14 tot 17 uur. . Tel.: 085/84.41.81.

www.ceramandenne.be / E-mail: musee.andenne@andenne.be

GERPINNES (Henegouwen): GERENOVEERDE WATERMOLEN LEVERT ELEKTRISCHE STROOM

Fernand Platbrood is voorzitter van de vzw "Les Compagnons de l'Eole" en droomt ervan de oude watermolens langs de Eau Noire te Couvin om te bouwen voor de productie van "groene elektriciteit". Daarvoor richtte deze ingenieur (die lang voor ACEC werkte) een nieuw bedrijf op, met name "Alternative". Een prototype van een dergelijke omgebouwde watermolen bevindt zich te Gerpennes, naar verluidt een primeur in Wallonië. (Vrij naar de bijdrage "Les petites rivières feront du courant" in Le Soir van 6 & 7 juni 2009).

LUIK: HET STATION CENTRAAL !

Op 18 september 2009 heeft de feestelijke inwijding plaats van het (bijna) afgewerkte station van Liège-Guillemins en een week later (op 25 september) is het de beurt aan het vernieuwde en uitgebreide Station Antwerpen-Centraal. Bij de viering in Luik staat acrobatie en een circusachtig spektakel van Franco Dragone op het programma. In Antwerpen wordt meer de literaire toer opgegaan en zullen bekende Vlaamse auteurs stationsromannetjes schrijven en voorlezen. Deze festiviteiten worden georganiseerd door de NMBS-Holding, die de 37 grootste Belgische stations uitbaat.

LUIK: ONTDEK INDUSTRIEEL ERFGOED PER SCHIP

De boottochten "Pays de Liège" kennen een stijgende belangstelling. U kan vanuit Luik per schip naar de kristalfabriek Val-Saint-Lambert, of de boottocht "de Luikse metallurgie" meemaken (en nog veel meer).

Voor alle praktische informatie: www.basse-meuse.be.

E-mailadres: mtpaysdeliege@provincedeliege.be.

MARCINELLE (CHARLEROI): FOTOEXPOSITIE BERNARD BAY OVER ITALIAANS MIJNERFGOED

Tot 6 september kan men in "Le Bois du Cazier" te Marcinelle terecht voor een bezoek aan een opmerkelijke tentoonstelling omtrent mijnen en mijnwerkers in Italië. "Mines d'Italie, miniere d'Italia" geeft een vrij volledig beeld van de mijnbouw, die in zowat alle regio's van het land aanwezig was en een indrukwekkend (maar weinig bekend en onsloten) erfgoed nagelaten heeft. SIWE was op de vernissage, waarop talrijke Italiaanse mijnwerkers die vroeger werkzaam waren in de Waalse koolmijnen aanwezig waren.

Praktisch: Adres: Le Bois du Cazier, gelegen in Marcinelle en goed bewegwijzerd vanaf de zuidelijke Péripherique van Charleroi. Open van dinsdag tot vrijdag van 9 tot 17 uur en zaterdag en zondag van 10 tot 18 uur. www.leboisducazier.be.

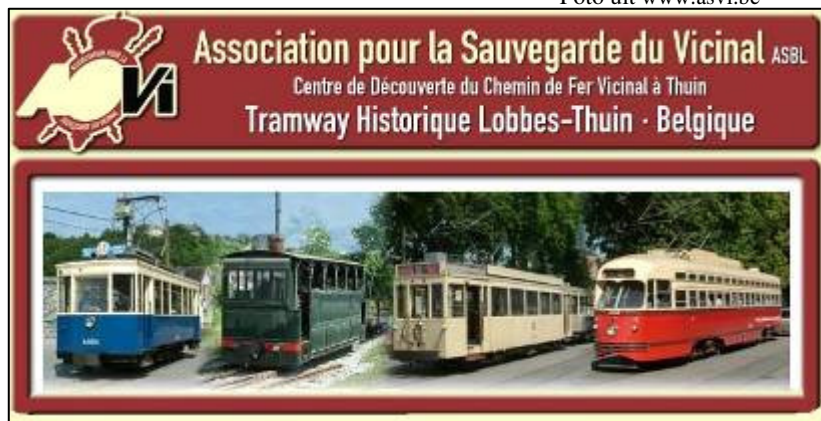
MONS (BERGEN): EEN EEUW CINEMA IN HET MUNDANEUM

Tot 13 december loopt in het Mundaneum te Mons (Bergen) een merkwaardige tentoonstelling over een eeuw cinema onder de inventieve titel "Van de Gebroeders Lumière tot de Gebroeders Dardenne". De expositie confronteert prachtige filmaffiches uit eigen bezit met topstukken uit de privéverzameling van Jean-Pierre Verscheure, waaronder één van de zes overgebleven filmprojectoren van Antoine en Louis Lumière. De sfeervolle tentoonstellingsruimte in wat ooit een warenhuis is geweest (in art décostijl) oogt als de buik van een ruimteschip uit een roman van Jules Verne. Niet te missen !

Praktisch: het Mundaneum, rue de Nimy 76 te Mons, is open van dinsdag tot zaterdag van 13 tot 17 uur (op zondagen tot 18 uur). www.mundaneum.be

THUIN: HET WAALSE MEKKA VAN DE HISTORISCHE TRAM

Foto uit www.asvi.be

Het "Ontdekkingscentrum van de Buurtram" te Thuin is zowat de Waalse tegenhanger van de Tramsite Schepdaal in Vlaanderen (zie onder "Vlaams-Brabant"). Om het belang van de Buurtspoorwegen in Wallonië te benadrukken en het tramerfgoed meer bekendheid te geven werd in 1972 **ASVi** opgericht (Association pour la Sauvegarde du Vicinal). Het was in de beginjaren door (zeer) hard labeur van veel vrijwilligers dat een collectie ontstond en in 1978 een toen nog operationele tramlijn Anderlues-Thuin kon gebruikt worden voor ritten met historisch rollend materieel.

Na de stopzetting op die lijn in 1983, ontstaat er een akkoord tussen de NMVB en de **ASVi** om het verkeer tussen Lobbes en Thuin toe te laten voor historische trams, op voorwaarde dat de vereniging het onderhoud van de lijn voor zijn rekening nam. In 1993 beginnen de werken voor de oprichting van het "Ontdekkingscentrum van de Buurtspoorweg" op het terrein van het oude NMBS-station van Thuin-West, dat vroeger door lijn 109 Bergen met Chimay verbond. De reizigersdienst verdween in 1964 maar de lijn is gedeeltelijk in staat gehouden voor het goederenverkeer tot in 1991. De sporen worden aangepast van de NMBS-spoorbreedte (1435 mm) tot NMVB-spoorbreedte (1 meter), de lijn wordt geëlektrificeerd in 2000 en wordt door een eigen onderstation van de **ASVi** voorzien van 600 volt gelijkstroom, nodig voor de stroomafname door trolley of pantograaf. De realisatie van de nieuwe gebouwen gebeurde met de steun van het Algemeen Commissariaat voor Toerisme van de Waalse Regering, het Europees Fonds voor de Gewestelijke Ontwikkeling, de Stad Thuin en uiteraard ook door de volgehouden inzet van de vrijwilligers van **ASVi**.

Er is veel te zien : historische buurtspoorweg-stoomlocomotieven en elektrische tramrijtuigen met hun aanhangwagens (gebouwd tussen 1857 en 1957), waaronder de PCC of "boot-tram", goederenrijtuigen en een ladderwagen. Naast deze gerestaureerde rijtuigen is er een uitgebreide verzameling objecten en curiosa te bewonderen, diorama's, foto's en films... Ze vertellen u de scharniermomenten uit de geschiedenis van de Buurtspoorwegen. Verder is er een groot schaalmodel (1/87) van Brabantse buurttrams. Daarna kan u een tramrit meemaken naar Thuin Ville-Basse en naar Lobbes.

Foto's uit www.asvi.be Let op de drie verschillende types stroomafnemers

Praktisch: Adres Tramsite Lobbes-Thuin Rue du Fosteau 2a te 6530 Thuin. Tel.: 071/37.00.05 of 02/673.48.63 / E-mail: asvi@asvi.be / Web: www.asvi.be. Open elke zon- en feestdag van 11 tot 18 uur van april tot eind oktober. In juni en augustus ook open elke zaterdag van 11 tot 18 uur. Tramfestivals : tijdens het weekend van 15 augustus en "Waalse Open Monumentendagen" (2de weekend van september).

INTERNATIONAAL NIEUWS

(Alfabetisch per land)

ALGEMEEN

Zie voor een ruim aanbod aan internationaal nieuws de website van TICCIH op <http://www.mnactec.cat/ticcih/>

DUITSLAND

BERLIJN: TENTOONSTELLINGEN OVER BRAILLE EN DARWIN

Van 18 september tot 13 december 2009 loopt in het "Museum für Kommunikation" een huldetentoonstelling aan **Louis Braille**, uitvinder van het blindenschrift. De expositie toont uniek materiaal zoals oude typomachines om kartons te maken met Braille-schrifttekens, de eerste Brailleschrift-computerklavieren enz. Adres: Leipziger Strasse 16, D-10117 Berlijn.

Ter gelegenheid van het Charles Darwinjaar lopen zowat overal bijzondere manifestaties. Een ervan wordt georganiseerd door het Botanisch Museum van Berlijn. De tentoonstelling "**Wege zu Darwin. Pflanzen, Mannigfaltigkeit, Evolution**" belicht de evolutietheorie vooral door diens bijdrage in de plantkunde. De expositie loopt nog tot 31 december 2009 in de *Botanischer Garten & Botanisches Museum*, Königin-Luise Strasse 6-8, D-14195 Berlijn.

Een laatste tip (over een totaal onderwerp): bezoek als je in Berlijn vertoeft ook "**Mit der S-Bahn in der Westen**", een tentoonstelling over de rol van de beroemde Berliner Stadtbahn in de naoorlogse geschiedenis van Berlijn. Ze illustreert de nauwe band tussen openbaar vervoer en het probleem van de vroegere verdeling van de stad door de muur. Deze expositie loopt nog tot 31 januari 2010 in de "Erinnerungsstätte Notaufnahmehamer Marienfelde e.V.", Marienfelder Allee, 66-80, D-12277 Berlijn.

GAMMELSDORF (Beieren): de tweede Flug Werk FW180 A8/N krijgt eindelijk toegang tot het luchtruim

Foto uit www.flugwerk.de

Zoals Oldtimers nog altijd een rage zijn in de autowereld, hebben de vliegtuig-liefhebbers hun „Warbirds“: originele, vliegwaardige toestellen uit de Tweede Wereldoorlog. Het aanbod is bijzonder klein. Vooral Duitse en Japanse toestellen zijn erg zeldzaam. En als ze dan ergens opduiken (ergens uit een meer in Rusland bv) zijn ze in een bar slechte toestand. Ook gerecupereerde stukken (hun gewicht in goud waard) laten het vaak afweten. Stukken die in 1945 in Duitsland werden geproduceerd staan bekend voor hun zeer geringe levensduur annex betrouwbaarheid. Sommige onderdelen gingen nog geen tien vliegreuren mee.

Dit heeft als gevolg dat luchtvaartautoriteiten steeds kritischer worden om nog oude toestellen de toegang tot het luchtruim te verlenen. Een absoluut dieptepunt was de crash van "Black 6", de laatste originele Messerschmitt Bf 109 (type G-2), tijdens een airshow te Duxford in 1997. Het toestel was eigendom van de RAF, en zodoende zowel een topstuk van het Britse als het Duitse luchtvaarterfgoed.

In 1996 werd in Beieren de firma Flug Werk GmbH opgericht door Claus Colling en Hans-Günther Wildmoser. De afkorting FW verwijst naar de legendarische jager Focke-Wulf 190, een toestel dat destijds zelfs even de Spitfire de baas was. Bij Flug Werk worden deze toestellen met de hand nagebouwd, tot 98 % komen zij met het origineel overeen. Alleen al het samenstellen van de documentatie was een hels werk: het bijeenbrengen of hertekenen van de plannen, alsook het nameten van originele stukken kostten de ingenieurs zo'n 38.000 manuur.

Wildmoser overleed tijdens het project, maar Colling zette met een klein team koppig door. Het grootste probleem was de motor. Het gaan nabouwen van de

originele BMW 801 dubbele stermotor was onbegonnen werk, alleen al het smeden van de krukas zou een project op zich zijn. De redding kwam uit China. Daar had een vliegtuigfabriek nog een voorraadje liggen van dubbele stermotoren (7x2). Het model was een kopie van een Russische ASh-82-stermotor, die zelf gekopieerd was van de Amerikaanse Curtiss-Wright R-2600 Cyclone. Deze motor had dezelfde vorm als de BMW 801D (1.700 PK), evenwel met 200 PK meer aan prestaties. Uiteindelijk bleek dan alles nog te passen en geraakte het geheel door de technische keuring.

De firma verplichtte zich ertoe een reeks van twintig toestellen te bouwen. Het eerste was eerder een experiment, de tweede FW-190 A8/N (de N staat voor Nachbau, nabouw) kreeg begin dit jaar na talrijke testen eindelijk zijn toegang tot het luchtruim.

De prijs van zo'n toestel wordt niet bekend gemaakt, maar volgens kenners mag men rustig denken aan Euro-bedragen van 7 cijfers. Ook over de klanten is men erg discreet. Veel klanten zijn afkomstig uit de Verenigde Staten.

Wij kunnen alleen maar hopen dat er in de toekomst eens een Flug Werk 190 door het Belgische luchtruim komt klieven. In afwachting daarvan kunnen wij onze honger stillen in het Thermo-Technisch Instituut te Heverlee, alwaar nog een originele BMW 801-D1 stermotor tentoongesteld staat. (BDC)

Foto A.B
Een originele BMW 810 motor uit de verzameling van het Thermo-Technisch Instituut van de KUL. De voorste ring van de motorbekleding bevat de oliekoeler. Merk op dat deze smaller is dan bij de Chinese dubbele stermotor van de Flug Werk 190.

Originele Focke-Wulf FW190 genomen in Wevelgem, zomer 1942
Foto verzameling Etienne Vanackere via Mr. Genth

FINLAND

EEN BELANGRIJK CONGRES OVER HERBESTEMMING VAN INDUSTRIEEL ERFGOED TE TAMPERE

Van 10 tot 15 augustus 2010 gaat in Tampere "Reusing the Industrial Past" door. Het congres wordt georganiseerd door ICOHTEC (International Committee for the History of Technology), TICCIH en Worklab (de koepel van de Musea van de Arbeid). Deadline van de "call for papers" is 16 november 2009. Alle informatie op <http://www.tampere.fi/industrialpast2010>. Postadres van ICOHTEC: Museum Centre Vapriikki, PL 487 Alaverstaanraitti 5, 33101 Tampere (Finland). Nuttige websites: <http://icohtec.org>, www.worklab.dk, <http://www.tyovaenmuseo.fi/?q=en> (Finnish Labourmuseum).

FRANKRIJK

DUINKERKEN: HAVENMUSEUM FOCUST OP HET "NAUW VAN KALES"

Vlak over de Belgische grens ligt Duinkerken, een b(l)oeiende havenstad met een unieke havenmuseum. Tot 10 januari 2010 loopt daar een (drietalige) tentoonstelling "Entre deux rues, le détroit de Calais". De expositie brengt een gevarieerd en levendig beeld over de scheepvaart vroeger en nu doorheen het "Nauw van Kales", de drukst bevaren zeestraat ter wereld. Ook een bezoek aan de vaste presentatie, opgesteld in een 19de eeuwse tabakentrepot, loont de moeite.

Praktisch: Musée portuaire, quai de la Citadelle 9, 59140 Dunkerque. Telefoon : (0033)3.28.63.33.39. Website: www.museeportuaire.fr / Email : museeportuaire@nordnet.fr

LEWARDE : MUZIEK EN MIJNWERKERSCULTUUR

Tot 31 december 2009 kan u in het Mijnmuseum, Fosse Delloye te Lewarde (12 km ten zuidoosten van Douai) een uitzonderlijk boeiende tentoonstelling bezoeken «Sur un air de mine, la musique dans la culture minière». De bezoeker wordt ondergedompeld in de wereld van harmonies en fanfares, koren en mijnwerkersbals. Te zien en te horen zijn oude muziekinstrumenten, vlaggen, foto's, affiches, fonoplaten, klankfragmenten. De muziek (al dan niet gespeeld in een kiosk nabij een koolmijn) zorgde voor een grote cohesie en vormde een stuk van de identiteit van de mijnwerkers. Nog steeds zijn vandaag, bijna twintig jaar na de sluiting van de laatste mijn, tal van muziekgroepen met oud-mijnwerkers actief !

Praktisch : Het Mijnmuseum (Musée de la Mine du Nord - Pas de Calais) is dagelijks open van 9.30 tot 19.30 uur. In november en december: van dinsdag tot zaterdag van 13 tot 19 uur en op zondag van 10 tot 19 uur. Informatie en contact: www.chm-lewarde.com / contact@chm-lewarde.com.

PARIJS: EEN RIJKDOM AAN EXPO'S OVER INDUSTRIËLE CULTUUR

Onterecht wordt Parijs vaak enkel geassocieerd met kunst, mode en sjiek tafelen. Er lopen ook (bijna heel het jaar door) boeiende exposities over industriële cultuur. Een kleine greep uit het huidige aanbod zal velen doen watertanden:

- "**L'avion de l'exploit : 1909, Blériot traverse la Manche**": tot 18 oktober in Musée des Arts et des Métiers, rue Réaumur 60, nabij metrostation Arts et Métiers). In hetzelfde museum loopt tot 29 november ook "**Bien vu, Varilux**" (over 50 jaar nieuwe technologieën in glas).
- "**A toute vitesse**": tot 21 september in het Musée National du Sport, av. de France 93, metrostation Bibliothèque F. Mitterand).
- "**Le bassin de la Villette 1809-2009, entre promenade et industrie**" is al afgelopen, maar de catalogus blijft beschikbaar in het Pavillon Paul Delouvrier, Parc de la Villette.
- Zeer boeiend is "**Dans les pas de Charles Darwin**"; tot 1 november te bezoeken in het Trianon, Cour d'Honneur et Galerie de la Bagatelle, Bois de Boulogne, bereikbaar met bus 43 vanaf metrostation Pont de Neuilly.
- Tenslotte loopt tot 31 december aan de Eiffeltoren de expositie "**L'épopée tour Eiffel**", dit voor het geval u "**Gustave Eiffel, le magicien du fer**" miste (liep tot 31 augustus in het Stadhuis van Parijs). De catalogus van deze laatste tentoonstelling is vlot verkrijgbaar in de betere Brusselse boekhandel.

VILLENEUVE D'ASCQ: TWEE IWE-TOPATTRACTIES

Bezoek in de "ville nouvelle" van Lille (Rijsel) volgende twee IWE-topattracties: vooreerst het "**Wetenschappelijk Forum**", place de l'Hotel de ville, een typisch voorbeeld van interactief en "hands-on"-museum voor jongeren.

zie www.forum-des-sciences.fr.

Buiten het centrum langsheen de ringweg (rue Albert Samain) ligt het **Noord-Franse Molenmuseum**, een uitgelezen bezoekerscentrum voor molens en goede uitvalsbasis om maalterijen en molens in de omgeving te bezoeken. Contact : jeanbruggeman@nordnet.fr.

GROOT-BRITTANNIË

EEN RAPPORT OVER HET ERFGOED VAN DE KERNENERGIE

English Heritage realiseerde een uitgebreid rapport omtrent het behoud van het erfgoed van de kernenergie, getiteld "Strategy on the Historic Industrial Environment Report. England's Atomic Age. Desktop investigation and assessment". Auteur ervan is prof. Wayne COCROFT.

Zie : <http://www.english-heritage.org.uk> en <http://www.atomicheritage.org/>

INDIA

DRIE SPOORLIJNEN OP UNESCO-WERELDERFGOEDLIJST

Het betreft volgende spoorlijnen:

1. De Darjeeling Himalayan (DHR) spoorlijn, gebouwd in 1881 als verbinding tussen New Jalpaiguri en Darjeeling, een traject van zes dagen.
2. De Nilgiri Mountain Railway (tussen Mettupalayam en Udthagamandalam, lengte: 46 km)
3. De Kalka-Shimla spoorlijn; afgewerkt in 1903.

Surf voor meer informatie naar www.indianrail.gov.in. Ook interessant is de site van de Indian Railways Fan Club: www.irfca.org/
Interessante boeken: "Inde en train" door R. ELLIS, "Inde, paradis des trains" (Ed. Payot), «India by rail» (Bradt guides) en «Discover India by rail» door Sandeep SILAS (Sterling Publishers India).

Tindharia Station DHR-lijn
foto www.dhrs.org/dhr_1979.htm

Tindharia Station DHR-lijn
foto <http://en.wikipedia.org>

N E D E R L A N D

COMPUTERERFgoed NEDERLAND

Een interessante website in verband met computererfgoed in Nederland is :
http://www.computer-erfgoed.nl/collecties_computererfgoed.htm

Ook volgende website van de TU-Delft loont de moeite :
<http://www.collectie.tudelft.nl/databases/collectie.nsf/WebDeelCollectie?OpenView&Start=1&Count=30&Expand=9&Seq=1#9>

OPTISCHE FENOMENEN

“Optische fenomenen” is de naam van de nieuwsbrief van de Nederlandse Stichting voor Waarneming & Holografie. Deze nieuwsbrief brengt informatie samen over alle aspecten van de optica, de fotografie, holografie, optometrie enz. Redacteur is Jan M. Broeders. Contactadres Optische Fenomenen: An der Eichen 6, D-46325 Borken-Burlo. Website: www.optische-fenomenen.nl

ENSCHEDÉ: “TwentseWelle” PRESENTEERT NIEUWE EXPO

“Jan Marijnissen & De meisjes van de fabriek” is een tweeledige nieuwe tentoonstelling. “Jan Marijnissen” vertelt bij zijn keuze van ‘TwentseWelle’ over de dagelijkse strijd om het bestaan van de Twentse fabrieksarbeider tussen 1900 en 1930. “De meisjes van de fabriek” is een fototentoonstelling van het Nationaal archief met foto’s van de Arbeidsinspectie omtrent slechte werk-omstandigheden, kinderarbeid en beroepsziekten in de periode 1900-1950. Contact : TwentseWelle, Het Rozendaal 11, 7323 XG Enschede, telefoon (vanuit België) 0031.53.480.76.80. E-mail: info@twentsewelle.nl. Website : www.twentsewelle.nl

GORINCHEM: 3de NATIONALE SLUIZENDAG op 29 september

De Stichting Historische Sluizen en Stuwen Nederland (HSSN) houdt een studiedag te Gorinchem op 29 september 2009. Secretaris is G. Jan Arends, Bodegraafsestraatweg 21, 2805 GK Gouda. Tel.: (0031)182/537.327 of 06/39.250.910. E-mail: sluizenenstuwen@ipact.nl - Meer informatie op www.stowa.nl

GRONINGEN EN SLOCHTEREN: VIERING VAN 50 JAAR AARDGAS

Aardgas is essentieel in de energievoorziening van Nederland en Europa. De ontdekking, 50 jaar geleden, van een groot gasveld bij Slochteren, markeerde het begin van de internationale gasmarkt. Tot ver in de 21ste eeuw zal aardgas een rol spelen in onze energievoorziening. Aardgas wordt ook wel eens “de schoonste fossiele brandstof” genoemd, omdat die een natuurlijke overgang naar andere duurzame vormen van energie mogelijk maakt.

Gedurende de zomermaanden 2009 wordt “50 jaar aardgas” uitvoerig gevierd in Slochteren. De viering wordt aldaar gecoördineerd door SOCW (Stichting Open Cultureel Werk). info: www.slochterengeeftgas.nl.

Op 12 september wordt een groots muzikaal slotfeest voorzien. Bron: <http://www.groningengas50.nl/>

LEIDEN MUSEUM BOERHAAVE Chemisch Instrumentaal Erfgoed, 12 juni 2009

De Chemie Historische Groep (CHG) en de Rotterdamse Chemische Kring (RCK) van de Koninklijke Chemische Vereniging (KNCV) richtten een minisymposium in betreffende de chemische toestellen.

Conservator/curator Ad Maas belichtte de problemen verbonden aan de verwerving en behoud van het chemisch instrumenteel erfgoed afkomstig van het Unileverlaboratorium (Vlaardingen). Naast de zuiver analytische toestellen (buret), de fysisch-mechanische (kleurmeting in het kader van wasmiddelenonderzoek, cfr. OMO-affaire) en de medisch-biologische (chromatografie cfr. Planta-zaak) zijn er instrumenten ontwikkeld voor de optimalisatie van industriële processen (hydrogenatie van oliën) en smaakcontrole.

Conservator/curator Ton Wiechmann besprak de beperkte verzameling van het Boerhaave museum op het gebied van chemisch instrumentarium: areometers, polarimeters, spectrometers, alcohol meters,...Meestal zijn deze afkomstig van de Keuringsdienst van Waren en van de Belastingdienst. Daarnaast werd het specifiek instrumentarium van het Koninklijk Shell-laboratorium (de Abbott collectie) bekeken: bv. de belangrijke bijdragen aan de ontwikkeling van GLC-toestellen.

Beiden behandelden volgende vragen:

- Is een in eigen beheer gebouwd instrument waardevoller dan het eerste commercieel aangeschafte apparaat?

- Wie kan vertellen hoe de apparatuur werd gebruikt en waartoe? Hoe leggen wij dat vast?
- Wat werd er gemeten en wie gebruikte de resultaten?
- Hoe staat het met de redding van de oude chemische apparatuur, waarmee Nederlandse chemici in de jaren 1950 – 1980 een plaats veroverden in de hoogste wetenschappelijke rankings.

Tijdens de nabespreking werd een belangrijke bijdrage geleverd aan de collectie door de gift van een oude colorimeter die naar aanleiding van een verhuis weggegooid was. (K.H.)

LEIDEN MUSEUM BOERHAAVE “Van ADAM tot DNA”

Tot 22 november 2009 kan u in het Museum Boerhaave te Leiden terecht voor een bezoek aan “Van ADAM tot DNA”. In deze tentoonstelling presenteert het museum een staalkaart van ideeën en veronderstellingen die wetenschappers in de afgelopen vijf eeuwen over de mens in al zijn facetten hebben ontwikkeld. Anderhalve eeuw na het verschijnen van “The Origin of Species” is de evolutietheorie van Charles Darwin nog steeds de krachtigste verklaring voor de ontwikkeling van het leven op aarde. Reeds voor het boek van Darwin verscheen (in 1859) stelden geleerden zich al vragen over de oorsprong van het leven. Dat pre-Darwinistische verhaal wordt verteld en getoond in een audiotour die focust op objecten in het museum, waarover bioloog Midas Dekkers en moleculair bioloog Cees Dekker reflecteren. Dat belooft !

Praktisch: Museum Boerhaave, Lange Agnietenstraat 10, 2312 WC Leiden. Tel.: 071/521.42.24 / Website: www.museumboerhaave.nl.

VLISSINGEN : SCHEEPSBOUWMUSEUM IN EEN STROOMVERSNELLING

De pas opgerichte Stichting Scheepsbouwgeschiedenis is volop bezig met de omvorming van een oud vakbondsgebouwtje (op het Vlissingse Scheldeterrein) tot Scheepsbouwmuseum. Het afvoeren van puin en asbest in dit vroeger ook als “verbandkamer” gebruikt gebouwtje nam veel tijd in beslag, maar tijdens de zomer van 2009 willen de organisatoren Doeke Roos jr. en Ronald den Broeder beginnen met de inrichting van het museum. Men hoopt nog in het najaar het Scheepsbouwmuseum te openen. Wordt vervolgd.

SLOVAKIJE

3de INTERNATIONALE CONFERENTIE van IRHA (ter herinnering)

IRHA staat voor “International Railway History Association”. De conferentie gaat door in de Slovaakse hoofdstad Bratislava van 24 tot 26 september 2009. Zij is getiteld “Railways in transition. Past, present and future in the 20th and 21st Centuries. Meer informatie op www.aihc-irha-aih.com/

SPANJE

EEN INCUNA-COLLOQUIUM OVER DE ERFGOED VAN DE FILM IN ASTURIË

Van 23 tot 27 september 2009 vinden de “9de Internationale studiedagen Industrieel Erfgoed” plaats te Gijón (Asturië). Organisator is INCUNA (een letterwoord waarin ‘industrie’, ‘cultuur’ en ‘natuur’ vervat zijn). Het thema is dit jaar het erfgoed van de filmproductie, de film distributie en de filmindustrie. Alle info vindt men op www.incuna.es Email: incuna@telecable.es.

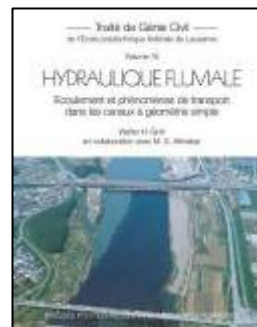
Contactpersonen: Ana Fernández Iglesias en Carmen Alonso.

ZWITSERLAND

Een interessante website over wetenschappelijke publicaties (onder meer een recent naslagwerk omtrent stalen bruggen) is <http://www.polytechpress.com> de site van Presses Polytechniques et Universitaires Romandes.

Contactadres : EPFL, Centre midi, case postante 119, 1015 Lausanne.

E-mail: ppur@epfl.ch, tel.: 41-21.693.21.30.

UITVINDINGEN EN UITVINDERS

OMTRENT GLOEILICHT

We hebben reeds in SIWE-Nieuwsbrief 51 bericht over de (tot 29 oktober 2009) lopende tentoonstelling in het Gentse Museum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen (www.sciencemuseum.UGent.be). Tal van uitvinders en uitvindingen passeren de revue op deze unieke expositie, waaraan de bekende lampenverzamelaar Ir. Antoon Devogelaere intensief aan meewerkte. Omwille van de vele uitvindingen die op de expositie getoond worden brengen wij u dit bericht in de rubriek "Uitvindingen en uitvinders".

Tot omstreeks 1860 werden hoofdzakelijk **vlamlampen** gebruikt, waarvan de werking gebaseerd was op het gebruik van vuur, m.a.w. een vlam, gegeneerd door was, olie, gas, petroleum...

Op de wereldtentoonstelling van Parijs in 1881 werden de eerste elektrische **kooldraadgloeilampen** voorgesteld. Deze kleine lampen waren in theorie geschikt voor de verlichting van de huiskamer. Het gebrek aan een elektriciteitsnet beperkte echter hun gebruik. De grote naam uit de begindagen van het gloeilicht was uiteraard Thomas Edison (1847-1931), maar ook Swan, Maxim, Lane-Fox, Pitt, de Knotinsky, Nothomb en Müller speelden een belangrijke rol bij de ontwikkeling van deze nieuwe lichtbron.

In 1885 startte Auer (voluit Carl Auer Freiherr von Welsbach, 1858-1929) een ware revolutie met de ontwikkeling van het **gloeikousje**. Al gauw overtrof het **gasgloeilicht** kwalitatief en kwantitatief het licht van de kooldraadlampen. Dit was onder meer het gevolg van het gebruik van kunstzijde voor de productie van gloeikousjes en de introductie van de "invertbranders" met een hangend gloeikousje.

Na 1885 kende de kooldraadlamp geen noemenswaardige vooruitgang meer. De uitvinding van de **Nernstlamp** (met elektriciteit wordt een voorverwarmd keramisch staafje gloeiend gehouden) in 1900 luidde immers een nieuw tijdperk in. Dan kwamen de eerste metaaldraadlampen op de markt. Dankzij hun langere levensduur en hun beter rendement werden ze een geduchte concurrent voor het gasgloeilichten de Nernstlampen. Na 1918 brak het elektrisch gloeilicht pas echt door, dankzij de uitbreiding van het elektriciteitsnet en de bouw van centrales. Rond de tijd voor de Eerste Wereldoorlog barst de concurrentiestrijd los tussen de elektrische gloeilamp en het gasgloeikousje: kleurrijke prenten, affiches, slogans en dubieuze statements over veiligheid en rendement worden ingezet. Dit was bijvoorbeeld op de Wereldtentoonstelling te Brussel in 1910 merkbaar. Na de Tweede Wereldoorlog veranderde er in essentie niet veel aan het ontwerp van de gloeilamp. Voor grote lichtbundels (projectoren en zoeklichten) werd de

booglamp (elektrische vlamboog tussen twee koolspitsen) gebruikt. Vanaf 1950 deed de TL-buislamp en enkele jaren later ook de halogeenlamp haar intrede; de laatste jaren is de zuinige LED (light emitting diode) verlichting aan een opmars bezig.

Op 27 februari 2009 beslisten de 27 ministers voor energie in de Europarlementscommissie van milieu over het verkoopverbod op gloeilampen. De gloeilampen van 100 Watt moeten reeds na 1 september 2009 uit de winkelrekken verdwijnen. Dit is maar de eerste stap naar de verbanning van alle overige gloeilampen, wat vanaf 1 september 2012 een feit zal zijn binnen de Europese Unie !

Bron : Vrij naar de tentoonstellingsfolder en persmededeling "Gloeilicht. Nu het einde nadert...", uitgegeven door het Museum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen UGent.

Zie ook "Rubriek boekbesprekingen".

KERNENERGIE IN DE KIJKER

Vanaf eind juni ontvingen de meeste Vlamingen een reeks bijzonder interessante brochures in hun brievenbus, getiteld "*Ontdek alles wat u nooit / altijd wilde weten over kernenergie*", uitgebracht door Nucleair Forum (<http://www.nucleairforum.be>). Ze werden geredigeerd door Marc Magain.

De eerste brochure poogt de kernenergie voor te stellen met een "menselijk gelaat" en slaagt daarin door vooral te focussen op "de radioactiviteit ten dienste van de mens": zo wordt het belang onderstreept van de nucleaire geneeskunde. Er is ook aandacht voor de roots van de huidige diagnostieken en therapieën: de medische diagnostiek maakt al heel lang gebruik van ioniserende straling. Op het einde van de 19de eeuw maakte Wilhelm Röntgen, de ontdekker van X-stralen geproduceerd door een elektrische generator, een eerste radiogram van de hand van zijn vrouw. De beelden van toen zijn door de inzet van informatica en scanners veel preciezer. Ook de eerste radiotherapietechnieken, op basis van ioniserende straling om kankertumoren te bestrijden, gaan terug tot het einde van de 19de eeuw. Alle vooruitgang die ondertussen geboekt is met therapie in de nucleaire geneeskunde steunt op de toediening van zo laag mogelijke dosissen en uiterste concentratie van de straling op de tumor om de omliggende, gezonde cellen zoveel mogelijk te sparen.

België heeft op het vlak van nucleair onderzoek altijd een toonaangevende rol gespeeld via de inzet van onder meer de onderzoeksreactor BR2 in het Studiecentrum voor Kernenergie te Mol. Belangrijk is ook het Instituut Nnational

des Radioéléments in het Waalse Fleurus, de tweede grootste wereldproducent van radio-elementen voor medisch gebruik.

Verder wordt aandacht geschonken aan niet-medische toepassingen van radioactiviteit. Deze toepassingen dragen bij tot een veiligere voeding (door radiosterilisatie), veilige en meer duurzame materialen (via bewerking van allerlei componenten uit onze dagelijkse omgeving, gaande van parketvloeren en meubels tot hybride auto's).

De tweede brochure legt uit wat onder kernafval wordt verstaan, hoe het wordt beheerd en wat de concrete aanpak in België is. De derde brochure start met de bijdrage "Kernenergie is goed voor het klimaat" en handelt verder over de klimaatverandering, de dramatische gevolgen en mogelijke remedies ertegen.

Op het ogenblik van de redactie was de laatste brochure nog in de maak. Indien u (gratis) exemplaren van "*Ontdek alles wat u nooit / altijd wilde weten over kernenergie*" wil bestellen, mail naar info@nuclearforum.be (telefoon: 02/761.94.50).

DE WALKMAN VIERT ZIJN 30ste VERJAARDAG

Op 1 juli vierde de walkman zijn 30ste verjaardag. Op 1 juli 1979 bracht SONY de eerste walkman op de markt. Sindsdien werden 385 miljoen van deze toestelletjes verkocht! In 1984 verscheen de eerste "disc-man" (met CD), een uitvinding door de oprichter van het bedrijf SONY, de Japanse piloot Masura Ibuka. In 1992 verscheen de "minidisc" en een paar jaar later de MP3-speler, in 1999 in primeur uitgebracht door Philips. APPLE begon in 2001 met de iPod. Daarvan zijn intussen reeds 210 miljoen exemplaren verkocht. APPLE heeft in Europa het grootste marktaandeel, gevolgd door Creative.

Bron: <http://www.nos.nl/nosjournaal/>

200 JAAR LOUIS BRAILLE

In 1825 trad de 16 jaar oude Louis Braille (1809-1852) naar buiten met zijn blindenschrift. Louis Braille werd op 3-jarige leeftijd blind en slaagde erin onderwijzer te worden. Het naar hem vernoemde Braille-schrift ten behoeve van blinden en slechtzienden maakte Braille snel beroemd en het gebruik van het Brailleschrift verspreidde zich snel over de hele wereld. Het is nog steeds in gebruik. Over Braille loopt onder meer in Berlijn een boeiende tentoonstelling. Zie onze rubriek "Internationaal nieuws" onder Duitsland.

ONDER DE LEESLAMP

Een selectie van bijdragen (boeken en tijdschriftartikels) over industrieel en wetenschappelijk erfgoed in België. Ook een beperkt aantal werken uit het buitenland, die voor Vlaanderen / Brussel / België interessant kunnen zijn, worden opgenomen. De meeste bijdragen zijn recent, maar er worden ook een aantal oudere, nog niet eerder vermelde titels opgenomen. De eventuele commentaren bij de referenties staan in cursief. We verwijzen ook nog eens naar de 15 afleveringen van onze bibliografie "Industrieel en Wetenschappelijk Erfgoed 1991-2006", gepubliceerd in TIC (Tijdschrift Industriële Cultuur), ondertussen uitgebreid met een 16de en 17de aflevering in TIC en digitaal ontsloten via website www.viat.be. Suggesties voor verdere aanvullingen op deze rubriek zijn uiteraard steeds welkom. U kan uw suggesties kwijt via E-mail. Stuur uw informatie door via paiviaene@hotmail.com.

BIBLIOGRAFIE INDUSTRIEEL EN WETENSCHAPPELIJK ERFGOED IN BELGIË, ZOMER 2009: EEN SELECTIE

ADAM Daniel, VERCHEVAL Véronique, Usine occupée. 46 portraits de travailleurs de Royal Boch. La Louvière, (L'Image et L'Écrit, La Compagnie Maritime, PAC) 2009.

ADRIAENSSENS Ivo, JASPAERT Piet e.a., Van Open Monumentendag uit vriendschap aan Erfgoeddag. Antwerpen (Open Monumentendag Vlaanderen) 2009.

ALBERTS Gerard, POPMA Max, Historische computer: erfgoed: erfgoed van de digitale revolutie. Stichting Computer Erfgoed Nederland wil representatieve collectie bewaren. In: Erfgoed van Industrie en Techniek, 18de jg. (2009), nr. 1, p. 20-27.

BAVAY Gérard, Moulins et protoindustrialisation en Haute-Senne. In: Des usines et des hommes, revue annuelle de l'asbl PIWB, 2009, nr. 1, p. 47-58.

BRUYNEEL Elisabeth, De Hoge Gezondheidsraad (1849-2009). Schakel tussen wetenschap en volksgezondheid. Leuven (Uitg. Peeters) 2009. ISBN 978-90-429-2249-5 (*zie boekbespreking*).

BUSIO Marc, Philips-site te Leuven. In: Erfgoed van Industrie en Techniek, 18de jg. (2009), nr. 1, p. 12-19.

CANONNE Xavier (red.), Musée de la Photographie, guide du visiteur. Mont-sur-Marchienne (Charleroi), (Musée de la Photographie) 2009. ISBN 978-2-87183-060-3.

CARPENTIER Nathalie, Galàlopos. Op zoek naar de roots van Darwin. In: De Morgen van 4/07/2009 (deel 1), 6/07 (deel 2), 7/07 (deel 3), 8/07 (deel 4), 9/07 (deel 5) en 10/07 (deel 6).

CHARLES Leen, Weten, wist, geweten. Digitaal archiveren. Gent, (Gent Cultuurstad vzw / Erfgoedcel Gent) 2006 (www.gentcultuurstad.be).

COISMAN Claude, NIHOUL Marcel, VANDENBROECK André, Châtelet. Tome 2. Bouffioulx, Châtelet & Châtelineau. Mémoires en images. Chalford, Stroud (Glouchestershire U.K.), (The History Press / Tempus) 2008. ISBN 978-90-76684-79-6. *Vervolgboek op Châtelet deel 1 uit 2004, gerealiseerd door dezelfde auteurs, gegroepeerd in de "Société d'Histoire le Vieux Châtelet"*(zie : www.tempus-belgium.com).

COMINOTTO Dominique, Le Grand-Hornu...entre utopie et émerveillement. In: Des usines et des hommes, revue annuelle de l'asbl PIWB, 2009, nr. 1, p. 10-13.

DAVID Johan, DE WAELE Steven, WIENEN Marijke, Veilig omgaan met technische collecties. Handleiding bij het opstellen van een globaal preventieplan. Grimbergen, (MOT) 2009.

DE BEULE Michel (red.), DESSOUROUX Christian (red.), Brussel, haar kantoren en bedienden. Brussel, (Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest) 2009. ISBN: 978-90-81238-62-5 (zie *boekbespreking*).

DEGRANDE Geert, Tournée Générale. De geheimen van het Belgische bier. Leuven, (Uitgeverij Van Halewyck / CANVAS) 2009 (zie *boekbespreking*).

DELAET Jean-Louis, 25 années de sensibilisation au patrimoine industriel. In: Des usines et des hommes, revue annuelle de l'asbl PIWB, 2009, nr. 1, p. 3-4.

DEMEY Anthony, Scheepswerven Baasrode: de lange weg naar een erfgoed-site. In: Consent (over de oude zeilvaart op de Schelde, uitgave van Stichting Hoogaars & Tolerant vzw), nr. 25 (voorjaar 2009), p. 9-15.

DESIMPELARE Nele, De fabriek Desmet-Guequier en een conciërgerelaas uit de jaren 1940-1950. In: TIC, jg. 26, deel 107, 3de trim 2009, p. 42-48.

DEVILLERS Gislaine, Sites miniers majeurs de Wallonie. Une candidature belge sur la Liste du Patrimoine mondial de l'UNESCO. In: Des usines et des hommes, revue annuelle de l'asbl PIWB, 2009, nr. 1, p. 6-9.

DEVRIESE Luc, Opkomst en verspreiding van gloeilicht te Gent in de jaren 1880. In: WAUTIER Kristel, JONCKHEERE Alexander, SEGERS Danny, e.a.,

Gloeilicht. Nu het einde nadert. Gent, (Museum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen) 2009, p. 65-78.

DIRINCK Patrick, Lustrumbrochure KVCV – Sectie Voeding 1978-2008. Leuven, (Koninklijke Vlaamse Chemische Vereniging) 2009. (Zie ook <http://voeding.kvcv.be/>)

S.n., Documentatiebundel Studiedag "Digitaliseren en levend geheugen – Dynamisch archief. Cultureel potentieel van het netwerk en de community", 27-11-2003, Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde te Gent. Antwerpen - Gent, (Culturele Biografie Vlaanderen, IAK vzw, IBK vzw) 2003. (zie : www.iak.be, www.ibk.be, www.erfgoednet.be)

L'Electricité Hier et Aujourd'hui. Liège, (Maison de la Métallurgie et de l'Industrie de Liège) 1995.

FORTI Alain, Le Bois du Cazier. Pour ne jamais oublier. In: Des usines et des hommes, revue annuelle de l'asbl PIWB, 2009, nr. 1, p. 24-31.

Guide de la visite d'entreprise et du patrimoine industriel. Nord – Pas de Calais. Lille, (PdN-Éditions) 2003. ISBN: 2-914455-09-7.

GUIDOLIN Bruno, Blegny-Mine. Témoin de deux siècles d'exploitation charbonnière. In: Des usines et des hommes, revue annuelle de l'asbl PIWB, 2009, nr. 1, p. 32-39.

HALLEUX Robert, LEFEBVRE Pascal, TOMSIN Philippe, Métaux non ferreux hier et aujourd'hui. Liège, (Maison de la Métallurgie et de l'Industrie de Liège) 1997.

HAUDY Karima, Le site minier du Bois-du-Luc, un repère dans le patrimoine industriel. In: Des usines et des hommes, revue annuelle de l'asbl PIWB, 2009, nr. 1, p. 14-23.

HAUDY Karima, La mine dans la ville à travers le vitrail. In: Des usines et des hommes, revue annuelle de l'asbl PIWB, 2009, nr. 1, p. 59-70.

HILLS Richard L., The development of power in the textile industry from 1700-1930. Ashbourne, (Landmark Publishing) 2008. ISBN: 978-1-84306-350-6. Prijs 27,50 Pounds.

HIMLER Albert, Enige suggesties voor het gebruik der als monument beschermde stadsdroogdokken. In : Koninklijke Havenwerktuigen, jg. 62 (2007), nr. 7, p. 16-20.

HUIG Maura, SCHIPPER Jaap, Van wind naar stoom. Een eeuw industriecultuur in de Zaanstreek. S.I., (Stichting Zaans Erfgoed i.s.m. Stichting Uitgeverij Noord-Holland) 2008. ISBN 978 90 78381 34 1. Prijs: 39,90 €.

JENKINS John D., Where discovery sparks imagination. A pictorial of radio and electricity. S.I., (The American Museum of Radio & Electricity) 2009. ISBN 978-09794569-0-9.

KOK Arjen, NIJHOF Peter, POPMA Max, VOLKERS Kees, STAFFHORST Maaïke, Erfgoed dat beweegt ! Waardering van de Mobiele Collectie Nederland. (Stokerkade Cultuurhistorische Uitgeverij) 2009, ISBN 97890 76092 423. *(Zie boekbespreking)*

KUYCKEN Thierry, Tour et Taxis: une course contre la montre entre le promoteur, la ville et la région. In: Bruxelles en Mouvement, nr. 221, 2 juni 2009, p. 2-3.

LEFEBVRE Pascal, ROLIN Jean-Philippe, Matière rouge, matière grise. Métamorphoses dans la Grande Région. Sur les traces du minerai de fer, du haut-fourneau à l'aciérie, d'hier à aujourd'hui. Liège, (Maison de la Métallurgie et de l'Industrie de Liège) 2008.

De Léonard de Vinci à Renkin Sualem. Les Maîtres de l'Eau. Catalogue de l'Exposition. Luik, (Maison de la Métallurgie et de l'Industrie de Liège) s.d.

LOK Franke, ZOMER Gerrit, De hengst komt weer tot leven. Sint-Job-in-'t Goor, (Tolerant vzw) s.d.

LOK Franke, De veerboot Anne. In: Ruimschoots, jg. 9, 2009, nr. 3, juni-september 2009, p. 25.

LOYEN Reginald, Haven in de branding. De economische ontwikkeling van de Antwerpse haven vanaf 1900. Leuven, (Universitaire Pers Leuven) 2009.

Lustrumbrochure KVCV-sectie voeding 1978-2008. S.I., (Koninklijke Vlaamse Chemische Vereniging, sectie voeding) 2009 *(zie bespreking)*

MANTELEERS Willem, Het MSO-kanon. In : Ruimschoots, jg. 9, 2009, nr. 3, juni-september 2009, p. 14-16..

Metro, verleden – heden – toekomst. Brussel, (Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel) 2009. *(Zie boekbespreking)*

Molenkaart Oost-Vlaanderen. Gent, (MOLA / Provincie Oost-Vlaanderen) s.d.

OLLIVIER Hendrik, BONNE Geert, Een eeuw arbeid en strijd. Textiel, Kledij en Diamant. Gent, (AMSAB-ISG / Tijdsbeeld & Pièce Montée) 2009 *(zie boekbespreking)*.

RINGOOT Frans, Wind- en watermolenpatrimonium van België. Inventaris van de nog bestaande wind- en watermolens. Opwijk, (Studiekring Ons Molenheem) 2008. *(prijs : 6 € + portkosten, bestelbaar via een mail naar onsmolenheem@skynet.be)*.

SCHUYESMANS Willy, Nationaal Tabaksmuseum, Wervik. Passie en kunst. In: Touring Explorer, nr. 172, juli-augustus 2009, p. 30-33.

THEUNINCK J.-M., VERMAUT C., Oostende, stad in zicht. Beelden en verhalen uit een stad aan zee. Oostende, 2001.

TRAEN Fernand, De haven van Zeebrugge 1975-2000. Een terugblik. Tielt, (Lannoo) 2009.

Tramsite Schepdaal. Een halte in de tijd. In : Erfwoord, mei-juni-juli 2009, p. 4-7.

VAN ACKER Reinoud, Een marketingtraject met het Heemkundig Museum De Plate in Oostende. In : Museumpeil, Vakblad voor museummedewerkers in Vlaanderen en Nederland, voorjaar 2009, nr. 31, p. 30-31.

VAN BIESEN Fred, Brouwerijen in Moorsel. In: De Faluintjes, jg. 22, nr. 3, 2009, p. 358-380.

VAN DE MAELE Romain, Vismarkten en vismijnen in vlaanderen. In: Ons Heem, jg. 62 (2009) nr. 2, p. 6-19.

VAN DEN NIEUWENHOF Patrick, i.s.m. MINCH Arba, Rapport Erfgoedgemeenschap Rupelstreek. Maart 2009. Antwerpen, (Provincie Antwerpen) 2009. *(Zie boekbespreking)*

VANDERHULST Guido, Tour & Taxis à Bruxelles. Enjeux d'une reconversion d'un site emblématique de l'âge d'or de la civilisation industrielle. In: Des usines et des hommes, revue annuelle de l'asbl PIWB, 2009, nr. 1, p. 71-78.

VAN GERVEN Ed (red.), POWWELS Ingeborg (red.), HURKMANS Willem, DE KROON Hans, De Nationale MolenGids 2006. Amsterdam, (De Hollandsche Molen) 2006. ISBN 90-77725-03-2 (www.molens.nl).

VAN GEUNS Pim, De Zaanstroom. Niet geëvenaard, nog minder overtroffen. S.l., (Schoute Stichting / Stichting Uitgeverij Noord-Holland) 2008. ISBN 978 90 78381 30 3.

VAN RODE Olivier, De textielnijverheid te Zottegem. 125 jaar geschiedenis... Een status quaestionis van de Zottegemse textielbedrijven. In: TIC, jg. 26, deel 107, 3de trim 2009, p. 2-25.

VERDOREN Albert, n.v. Rederij A. Maas & Co. S.a.(rubriek 'Rijn- en Binnenvaartmuseum'). In: Ruimschoots, jg. 9, 2009, nr. 3, juni-sept. 2009, p. 8-11.

VIAENE Patrick (red.), DE CORTE Bruno e.a., Academisch Wetenschappelijk Technisch Erfgoed ? Erfgoedhouders op zoek naar samenwerkingsverbanden. Verslag van de Rondetafel van dinsdag 9 dec. 2008 in het Thermotechnisch Instituut van de K.U.Leuven. – SIWE-Cahier 3. Leuven, (SIWE) 2009.

VIAENE Patrick, Ecomusea en de herwaardering van industrieel erfgoed in en buiten Vlaanderen. In : VAN DEN NIEUWENHOF Patrick, i.s.m. MINCH Arba, Rapport Erfgoedgemeenschap Rupelstreek. Maart 2009. Antwerpen, (Provincie Antwerpen) 2009, p. 17-27.

VILLEIRS Marc, DUJEU Martine, Expo 58 voor en na. Het na-oorlogse architecturale erfgoed van Sint-Lambrechts-Woluwe. Open Monumentendagen 2008. Sint-Lambrechts-Woluwe, (Gemeentebestuur & Gemeentemuseum van Sint-Lambrechts-Woluwe) 2008.

WALTERUS Jeroen, Van Mundaneum tot Europeana. Over erfgoed en utopie. In: FARO, tijdschrift voor cultureel erfgoed, jg. 2, nr. 2, april-juni 2009, p. 56-60.

WAUTIER Kristel, JONCKHEERE Alexander, SEGERS Danny, DEVOGELAERE Antoon, DEVRIESE Luc, Gloeilicht. Nu het einde nadert... (Uit het wetenschappelijk verleden n°4). Gent, (Museum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen) 2009.

XHAYET Geneviève, Métiers et savoirs de femmes dans les mutations industrielles. Livret d'accompagnement de l'exposition. Maison de la Métallurgie et de l'Industrie de Liège 13 nov. 2004 – 31 jan. 2005. Liège, (Centre d'Histoire des Sciences et des Techniques de l'Université de Liège) 2004.

S. n., Het zeilschip Mercator. In : VCM Contact, jg. 16, april – mei - juni 2009, p. 11-16.

BOEKBESPREKINGEN

ADAM Daniel, VERCHEVAL Véronique

Usine occupée. 46 portraits de travailleurs de Royal Boch La Louvière, (L'Image et L'Écrit, La Compagnie Maritime, PAC) 2009.

Naar aanleiding van de bezetting van het keramisch bedrijf Royal Boch te La Louvière, dat recentelijk gesloten werd, realiseerden auteur D. Adam en fotografe V. Vercheval een buitengewoon tijdsdocument en fotografeerden (op één na) alle werknemers. Onder elke foto wordt naam, leeftijd en functie van de arbeider of arbeidster vermeld, het aantal dienstjaren, en een persoonlijke verklaring. Jeanne Vercheval-Vervoort, moeder van de fotografe Véronique en zelf –samen met haar echtgenoot Georges Vercheval- decennia lang actief in het fotomuseum van Charleroi) schreef een korte historische nota van het bedrijf. Een aangrijpend boek vol ontroerende portretten van gewone mensen tijdens (voor een aantal onder de portretteerden) de laatste dagen van hun loopbaan bij BOCH. Gelukkig werd zeer onlangs het bedrijf in extremis overgenomen en kan een deel van het personeel verder aan de slag. Deze publicatie is te verkrijgen in onder meer de bookshop van het vernieuwde Fotografiemuseum te Charleroi tegen 15 €

Website Fotografiemuseum Charleroi: www.museephoto.be .)

BRUYNEEL Elisabeth, De Hoge Gezondheidsraad (1849-2009), Schakel tussen wetenschap en volksgezondheid Leuven (Uitgeverij Peeters) 2009

In 1849 richtte Minister Charles Rogier een raad van experts op om hem advies te geven over alle kwesties die te maken hadden met volksgezondheid. Aanvankelijk ging het over zeer brede thema's: arbeidershuisvesting, persoonlijke hygiëne, infectieziekten, ziekenhuisinfrastructuur (bv. het Stuivenberg-gasthuis), vervalsing van voedsel, vrouwen- en kinderarbeid, veiligheid en hygiëne op het werk, enz. Sinds het KB van 13 november 1849 betreffende "Gevaarlijke, ongezonde en hinderlijke bedrijven" adviseerde de Hoge Raad hierover. De economische motieven (de wederzijdse hinder van blekerijen en brouwerijen) waren belangrijker dan de gevaren voor de gezondheid van de arbeiders (loodwit bij de kantproductie, kwik in de viltindustrie,...). De uitstoot van giftige stoffen door steenbakkerijen werd sinds 1863 behandeld: een duidelijke uitspraak kwam er niet. Onlangs werd er nog een oven gesloten wegens inbreuken op de milieuwetgeving.

Dank zij de ontdekkingen van Pasteur en Koch werden er in de periode 1885-1913 ingrijpende maatregelen voorgesteld om infectieziekten (cholera en TBC)

te vermijden; verbetering van de persoonlijke hygiëne door een betere huisvesting, invoering van publieke baden, sterilisatie van verband en besmette kledij in klinieken en verhogen van de drinkwaterkwaliteit. Om een einde te stellen aan de vervalsing van eetwaren werd er in 1890 een "*Inspection de la Fabrication et du Commerce des Denrées Alimentaires*" opgericht. Tenslotte werd er zeer veel aandacht besteed aan de zuigelingenverzorging en de gezondheid van kinderen. Door de invoering van nieuwe geneesmiddelen ontstond er een bittere strijd tussen drogisten, apothekers en artsen waarvoor een regeling werd voorgesteld.

Sinds 1930 daalde de activiteiten van de Hoge Raad: de economische recessie overheerste op al de andere problemen. Na de tweede wereldoorlog werden de overheidsdiensten in verband met volksgezondheid gereorganiseerd en tenslotte aangepast aan de nieuwe staatsstructuren. Hierover is geen archief terug te vinden. Nochtans waren er problemen genoeg: milieuvervuiling, voedselschandalen (residu's van lindaan en aflatoxine in melk, kwik in vis, hormonen, dioxinen en PCB's in vlees en misbruik van geneesmiddelen).

Deze degelijke uitgave geeft een inzicht over de weg die reeds afgelegd werd: de treffende illustraties weerspiegelen de schrijnende situaties die grotendeels tot de verleden tijd behoren. (K.H.)
ISBN 978-90-429-2249-5 / D/2009/06002/92. 230 p., ill.

**DE BEULE Michel (red.), DESSOUROUX Christian (red.)
Brussel, haar kantoren en bedienden
Brussel, (Ministerie v. h. Brussels Hoofdst. Gewest) 2009.**

"Brussel, haar kantoren en bedienden" is het magistrale resultaat van een onderzoek verwezenlijkt door de Directie Studies en Planning van het Ministerie van het Brussels Gewest (onder leiding van Michel De Beule) en La Fonderie vzw (met bijdragen van Christian Dessouroux). Tal van andere eminente vorsers leverden bovendien vanuit hun specifieke deskundigheid één of meer bijdragen tot dit indrukwekkend boek. De wereld van de kantoren wordt zodoende op velerlei wijzen toegelicht: historisch, economisch, architectonisch, stedenbouwkundig, geografisch, sociologisch...

Op zijn minst 360.000 m² in 1945, ruim 12.000.000 m² en 480.000 bedienden (waarvan de helft pendelaars) in 2008. De toename van de kantooroppervlakte in Brussel getuigt van de ingrijpende economische, stedenbouwkundige en maatschappelijke omwentelingen die de aanblik van de stad na 1950 wijzigden. De ontwikkeling van de tertiaire sector en de internationalisering van de Brusselse economie vormen hieraan de grondslagen.

De publicatie gaat onder meer in op de voortdurende veranderingen in de organisatie van de samenleving en de arbeid, de redenen van de snelle ontwikkeling van de administratieve en tertiaire sector in een periode waarbij de industriële sector in Brussel en België sterk inkrimpt, de rol van de lobby's bij de Europese instellingen, de erfgoedwaarde van oudere kantoren, de verlokkingen van de verticale stad (het verschijnsel hoogbouw), de organisatie van de kantoorinterieurs, de mobiliteitsproblematiek, de herbestemming-mogelijkheden van leegstaande kantoorgebouwen, enz. Zeer boeiend is de bijdrage van Albert Martens over de strijd van bewoners tegen de massale opkomst van kantoren en de vernietiging van hun biotoop. Kortom, dit is de meest interdisciplinaire en genuanceerde studie omtrent de Brusselse kantoren, die ooit ondernomen en (op bijzonder aantrekkelijke wijze) gepubliceerd werd. Een zeer groot aantal illustraties, archiefbeelden, actuele foto's, grafieken en kaarten biedt ondersteuning aan de uiteenzettingen. Hetzelfde geldt voor de bijgevoegde, interactieve DVD. De publicatie is verkrijgbaar (in het Nederlands en in het Frans) in de betere Brusselse boekhandel tegen 35 €. ISBN: 978-90-81238-62-5.

Warm aanbevolen !

**DEGRANDE Geert
Tournée Générale, De geheimen van het Belgische bier.
Met originele biertips, cafés en toeristische info.
Leuven, (Uitgeverij Van Halewyck / CANVAS) 2009.**

Na de spraakmakende televisiedocumentaire 'Bye Bye Belgium' van de Franstalige TV-omroep La Une, ging men op zoek naar wat de inwoners van dit Belgenlandje nog zou binden: naast de huidige koning bleven frieten, chocolade en bier over. Het 'Belgian style beer' is universeel bekend. Jean Blaute ging met Ray Cokes op pad om wetenswaardigheden omtrent de 500 Belgische bieren (inclusief het CANVAS-bier) te ontdekken (cfr. de 10-delige reeks elke dinsdag op CANVAS). In 12 hoofdstukken wordt uitgelegd waarom dit land het bierland bij uitstek is: 125 brouwerijen en vier biertijlen ! In de volgende kapitels worden biersoorten besproken en tenslotte worden arrangementen gegeven om de theorie aan de praktijk te toetsen. Dit aangenaam en vlot leesbaar werk zonder wetenschappelijke pretenties is onmisbaar voor elke bierliefhebber. Ook tal van brouwerijmusea komen aan de beurt: van het Museum van de Belgische Brouwers (Grote Markt Brussel) tot het Brouwhuis De Snoek te Fortem / Alveringem en het Schaarbeeks Biermuseum.
ISBN 978-90-5617-935-9. Prijs: 17,95 € (15,95 € in ACCO-Leuven).

**KOK Arjen, NIJHOF Peter, POPMA Max, VOLKERS Kees,
STAFFHORST Maaïke,
Erfgoed dat beweegt! Waardering van de Mobiele Collectie Nederland
Amsterdam, (Stokerkade Cultuurhistorische Uitgeverij) 2009,**

Dit boek roept een fascinerend beeld op van de veelzijdige en brede verzameling mobiel erfgoed in Nederland en verscheen onlangs in tweede druk. Deze keer werd de 'objectbeschrijving volgens het Nationaal Register Mobiel Erfgoed' toegevoegd. Het ICN (Instituut Collectie Nederland) en de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten hebben in samenwerking met de stichting Mobiele Collectie Nederland het initiatief genomen voor deze herdruk. Het erfgoed van transport en verkeer in Nederland is zeer indrukwekkend, denk slechts aan de vissersvloot, het vliegend erfgoed van bedrijven als KLM en Fokker, klassieke auto's en treinen. Dit erfgoed wordt met oude computers en erfgoed van minderheden tot het "nieuwe erfgoed" gerekend, omdat het zich nog grotendeels buiten het blikveld van de gevestigde cultuurwereld bevindt. Het "**waardestellend kader mobiel erfgoed**", beschreven in deze publicatie, kan inzicht verschaffen in de kwantiteit en kwaliteit van dit "nieuwe erfgoed". Het werd een prachtig geïllustreerd boek, verrijkt met interviews en veel praktische informatie.
ISBN 97890 76092 423. Winkelprijs : 17,50 €.

Bestellingen en informatie: info@stokerkade.nl / www.stokerkade.nl
Adres : Stokerkade 124, 1090 XB Amsterdam.

**Lustrumbrochure KVCV-sectie voeding 1978-2008. S.I.,
Koninklijke Vlaamse Chemische Vereniging, sect. voeding 2009. 34 p., ill.**

De geschiedenis van de sectie voeding van de KVCV wordt hier weergegeven. De missie is de technische aspecten en vooral de analytische aspecten van voedsel te bestuderen en de resultaten te verspreiden in Vlaanderen. De lange lijst van studiedagen en publicaties bewijst dat de leden zeer veel werk verzet hebben. Ondanks de inzet van ons lid em. Prof. Hendrik Deelstra, werd er weinig aandacht besteed aan de historische aspecten van bv. de voedselinspectie en -controle: ir. A. Petermann ligt aan de basis van het huidige FAVV. Men maakt ook geen melding van de SIWE-tentoonstelling over "Voedselscheikunde in de 19de eeuw", ingericht in het Farmaciegebouw van UGent tijdens een belangrijk symposium in 2008.
Meer informatie is te vinden op <http://voeding.kvcv.be>. (K.H.)

**Metro, verleden – heden – toekomst.
Brussel, Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer
2009. 248 blz. + DVD. Prijs : 20 €.**

Samen met de tentoonstelling "Metro Art Memory" (zie rubriek "Brussels Hoofdstedelijk Gewest") heeft de MIVB een prachtig geïllustreerd boekje (met DVD) over de geschiedenis van de Brusselse (pre)metro uitgegeven. Om het ijzingwekkende tafereel van stilstaande auto's te vermijden werd besloten een deel van het gemeenschappelijk vervoer onder de grond aan te leggen. Er wordt kort ingegaan op de prioriteiten om bepaalde lijnen aan te leggen: bijvoorbeeld de as Centraal Station-Schuman, die nodig was voor een betere bereikbaarheid van de Europese instellingen. De technische aspecten worden besproken: de uitrusting van de stations, voertuigen, remises en het huidige metronet. Voor de toekomst denkt men aan de invoering van onbemande systemen, zoals in Rijsel en de verdere uitbreiding van het net (met een financieringskost van 60 miljoen Euro per jaar). (Met dank aan K.H.)

**OLLIVIER Hendrik, BONNE Geert
Een eeuw arbeid en strijd. Textiel, Kledij en Diamant
Gent, AMSAB-ISG / Tijdsbeeld & Pièce Montée 2009.**

Dit fotoboek vertelt niet het grote verhaal van honderd jaar textielindustrie of een eeuw syndicale strijd. Het brengt een ander, aanvullend verhaal, waarin de gewone arbeider of arbeidster centraal staat. De foto's in dit boek werden om de meest uiteenlopende redenen gemaakt. Soms zijn het pareltjes van technisch vakmanschap, genomen in opdracht van een patroon, om ermee te pronken. Soms zijn het stiekeme snapshots, die verfrommeld en gekreukt in een jaszak werden gekoesterd als een blijvende herinnering. Prijs: 20 €.
Bestelling: orders@amsab.be. Tel.: 09/224.00.79.

**VAN DEN NIEUWENHOF Patrick, i.s.m. MINCH Arba
Rapport Erfgoedgemeenschap Rupelstreek
Antwerpen, (Provincie Antwerpen) 2009.**

Dit "Rapport Erfgoedgemeenschap Rupelstreek" werd op 13 juni 2009 voorgesteld in het voorbeeldig gerestaureerd gemeentehuis van Niel, in aanwezigheid van burgemeesters en schepenen van verscheidene Rupelgemeenten. SIWE brengt u hierna het verslag.
Na een inleiding van Rik Röttger, provincieraadslid en voorzitter stuurgroep Colibri (Collectie, Inventarisatie en Beheer Rupelstreek Industrieel Erfgoed) stelde de projectcoördinator Patrick Van den Nieuwenhof het rapport (1) voor: bedoeling is te komen tot de verder ontsluiting van een meer en meer struc-

Im Memoriam**E.H. PROF. EM. DR. PAUL BOCKSTAELE OVERLEDEN**

Op 3 augustus II. is E.H. Paul Bockstaele overleden. Paul Bockstaele was geboren in Melle op 7 februari 1920 en op 16 april 1944 tot priester gewijd in Gent. Hij was leraar in het Sint-Vincentiuscollege in Eeklo (1947-1953) en behaalde in 1948 een doctoraat in de wiskunde. Hij was vervolgens docent aan de Bisschoppelijke Normaalschool in Sint-Niklaas (1953-1962) en later lector aan de Katholieke Universiteit Leuven aan de Faculteit Wetenschappen (1962-1963). Van 1963 tot 1967 was hij docent aan de Katholieke Universiteit Leuven aan de Faculteit Wetenschappen en vanaf 1967 Gewoon hoogleraar. Hij ging op rust op 1 augustus 1986. Hij was een gezaghebbend kenner van de geschiedenis der wetenschappen en die van de wiskunde in het bijzonder. Bockstaele publiceerde over tal van onderwerpen o.m. over Simon Stevin. Zijn enorme en kostbare bibliotheek liet hij na aan de KULeuven. SIWE biedt zijn familie- en kennissenkring een innige deelneming aan. (BDC)

HOE LID WORDEN VAN SIWE VZW ?

Door uw bijdrage te storten op rekening 001-3088106-90 van SIWE vzw
Stapelhuisstraat 15 3000 LEUVEN
(IBAN : BE 34 00 13 0881 0690 – BIC : GEBABEBB)

Prijs jaarlijks lidmaatschap:

BELGIË	BUITENLAND
Sympathiserend lid : 20 €	Sympathiserend lid : 30 €
Vereniging : 30 €	Vereniging : 40 €
Steunend lid, bedrijf : 50 €	Steunend lid, bedrijf : 50 €

SIWE vzw is aangesloten bij

CONTACTCENTRUM
VOOR
ERFGOEDVERENIGINGEN

Met de steun van de Vlaamse Gemeenschap en

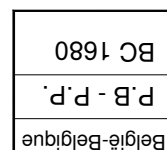
Letten.
Eensgezind,
sprongevand.

N.V. Domein Ternesse S.A.

Ateliers BONTE

Artifiekantoor: BIERBEEK
Erkenningsnr.: P209286

Afzender: SIWE v.z.w.
Stapelhuisstraat 15
3000 LEUVEN